

ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵԻ

ԿԱՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄՇՈՅ

ՈՂԲԵՐԳՆԻԹԻԻՆ

ԲԱԺԱՆԵԱԼ Ի ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՒՄԵՍ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՐՔԷՆԱՆ

— 1869 —

1220b

1220b
1220b

1220b

ՍՆՀՆԿ ՊԱՐԹԵԻ

ԿԱՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄՇՈՅ

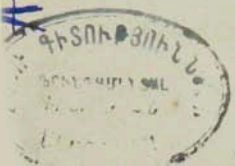
ՍՏՈՒԿԱՅ Է 1981

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆԵԱԼ Ի ՉՈՐՄ ԱՐԱՐՈՒԱԾՄ

29364

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ Ռ. Յ. ԲԻՐԲՃԵԱՆ

— 1869 —

1850

THE

OFFICE

OF THE

1850

ՍԻՐԱՍՈՒՆ ՀՈՐԱԶԱՏ ՈՐԳԻՔ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՅԻ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՉԱՐԳԱՆ ԵՒ ԳԱՅՔԱՆԷ

ՈՒՂԵՐԶ

Նրբ ջինջ առուակին յեզերըս ծաղկոտ
 Զերթ զոյգ տատրակիկ թըրթուաք անձկոտ
 Վարդան Գայիանէ դուք ճեաք Մամզոնեան
 Խառնեցէք ժպիտ ընդ Հօր սիրական :

Յիշեցէք յայնժամ զախպ Մամզոնեան
 Ում դուք եւս պարտիք կալ երախտապարտ
 Արդ ծախիւք նորա 'ի լոյս գայ մատեանս
 Զոր Հայաստանէն բերի վունջ մի վարդ :

Այդ քաղցր յիշատակ Մամզոնեան Անուան
 Եւ ձեր՝ ծիլ ծաղիկք անոնչ զաւակուն ,
 Սուրբ Մահակ Պարթեւ յերկինս բարեխօս
 Որ կեայք երջանիկ և փառօք բազում :

Թէ լրում առցէ նպատակ գործոյս
 Որպէս փափաքէ քերթոյն անձանայ ,
 Կանդնի աւեր վանք Սիօն մեր Հայոց
 Մամիկոնեան Անուն յայնժամ միշտ կանայ :

Յ Ա Ս Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

ԱՄԵՆ գործ իւր պատճառն եւ իր՝ իւր նպատակն կ'ունենայ։ Առաջիկայ ողբերգական գործոյս պատճառ՝ մեծին Սահակայ Լուսաւորչական արարքը հանուրց ծանօթացնել եւ Հայ ազգին հանրածաւալ լուսաւորութեան դարուն հեղինակի մը նուիրեալ յիշատակաց հաստատութիւն մի վերանորոգելու առաջարկել։ Վերանորոգել Աշտիշատը՝ (որ այժմ Տէրքը գեղ կ'անուանի) Հոյրապետիս Հայրենական գեղին մէջն եղող դամբարանի վանքը իւր եւ Սահականուշայ դատերն իւրոյ որ երբեմն այնքան ճոխ՝ այնքան երեւելի, այժմ լքեալ աւերակ միայն յաճախեալ 'ի բազմաշատ երթեւեկ ուխտաւորաց, Գիտեմ՝ առաջարկութիւնս շատերու պիտի թուի անհիմն եւ թերեւս ծաղրելի այսպէս ժամանակի մէջ։ սակայն մեք յորդորեալ 'ի բարեպաշտ անձանց մեր պարտքը կատարեմք անձանօթաբար։ Սերմ մի է այս զոր ցանկեք Հայ հասարակութեան մէջ թողլով ժամանակին որ զայն աճեցնէ կամ փճացնէ կարեւորութիւնն զգալի ընելու կարողութեանն համեմատ։

Գալով Ողբերգութեանս պատմութեան ճշդութիւնը անխախտ պահել ջանալով՝ չարժեւ եւ օգտակար առնել ընթերցողին՝ սա է այդ գործոյն զեկը, ճշմարտապատում Ղազար Փարպեցի պատմագիրն առնելով մեզ ազբիւր։ Սակայն իւր ընթացից մէջ մէկ երկու անտօրական բաներ 'ի գործ զնելով պարտք համարինք բացատրել զանոնք ընթերցողի աչացն առջեւ ելնող մթութիւնն փարատելու եւ անմեղադրելի լինելու մտօք։

Ա. Գրաբարախառն աշխարհարատ եւ տեղ տեղ բողբոլին զբրարատ լեզուաւ։ Ընթացք՝ զոր բանեցուցած են նաեւ ոմանք զբրազէաք ազգիս իւրեանց գործոց մէջ՝ ինչպէս Արշակ Ողբերգութեան Գեր. հեղինակն, եւ նեւն կամ կատարած աշխարհիին։ Գովելի է այս կերպ ընթացք՝ որ երկ լեզու մը մէկի դարձնելու ջան նշանակէ։ Այսու պիտի զիբրանայ զբրարատ լեզուի ծաւալումը հետեւաբար աշխարհարատի բարձումը՝ որն որ մեր գրաբատին խանդարումն է օտար բառերու միջամտութեամբ ժամանակ առ ժամանակ ազգիս այլազգ Տէրութեանց հպատակ լինելովն Այս է սակայն միայն

պատճառ որ Ազրերգութեան մէջ գրարարխատն լեզու կը բանեցունեմք: Գործը կրօնականի վերաբերելով եւ կրօնականն՝ պահպան հնութեանց տղիւս, հարկ եղեւ մեզ այս միջոցը բռնել: Երբ Սահակ կսկսի խօսիլ՝ նորա բերանոյն գրարառէն աւելի ինչ յարմար լեզու թէ Հայրապետական պաշտօնին վայելուչ եւ թէ իւր վեհագացմունքը յայտնելու: Բայց կ'ըսեմ, երանի թէ Հայոց արդի գրադէտք զամեն բան միշտ այսպէս մէկ լեզուի վերածելով՝ մերն ալ ուրիշ արդի ազգաց պէս մէկ լեզու գառնար թէ խօսից եւ թէ գրոց մէջ եւ ամեն տեղ:

Բ. Տաղաչափի յանգ եւ չափ շատ տեղ զանց ընելով՝ ազատութիւն պահեցաք սովորաբար գործածած երկոտասան ոտից կարգէն դուրս ելլելով. վասն զի չափք եւ յանգք չլիցայն բանաստեղծին ներշնչեալ զգացմունքը որ բարոքեալ հոյ նմանելով առջևն ելնող ամեն խոչնդոտ երեւ լափելով յառաջ կ'ընթանայ: Այս, ինչ անուշութիւն ինչ քաղցրութիւն կը մնայ բանաստեղծութեան մէջ երբ սրբազան ըզձին այն երկնային եռանդեան՝ ճնչեալ զգացմունքը ազատաբար յայտնելը կարելի չլինի. զգացմունք որ մերթ կելլայ կը բարձրանայ դէզ առ դէզ, մերթ երկայնի չափու եւ յանգի սահմանէն դուրս նետուելով, մերթ վեհ, բարձր, հզօր եւ ազգու, եւ մերթ խոնարհ, հեղ, լուրջ, պարզ ու անոյշ: Արեմն հաւատքը որ ներշնչութիւն կուտայ՝ բանաստեղծական շինուածին նեցուկն է. վերցնուր զայս տաղանդը՝ կոկ ու փայլ չերեւար իւր գիւտերն, բոլոր շէնք են միայն կարկտուն շէնք:

Գ. Գուցէ չափազանցութիւն համարին Սահակայ վանուց՝ վերաբերեալ գովութիւնք մանաւանդ այս տողերը.

Կայսերապերճ պալատներէ դա փառացի
Բարձրագարիսց, երկնատարաս հիանալի.
ՅԱթէնս Հոռով՝ մեծ ու հզօր փարթամ ազգէ
Այրբան պայծառ տեսուեցաւ կաթուղիկէ:

Ազգային աւանդութիւնք տեղի կուտան այս գովութեանց:

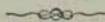
Չորրորդ դարուն մէջ որ մեր ոսկեղինիկն է, Ազգս 'ի վերջին ծայր յառաջադիմութեան հասած՝ հարկաւ երեւելի հաստատութիւն մի պիտի կանգնէր 'ի յիշատակ իր երջանկութիւնն առթող ուսման Բարերարին. կը հաստատեն Մշեցիք որ հոն կաթուղիկոս նստած ու Մեռնն եփուած է. այնչափ հարուստ վանք՝ որ ոչխարքը կիթեն, կաթն սարէն փողրակներով վանք հասցունեն: Սորա հարստութեան մեծութեան եւ քաղմամարդութեան վերայ այնպէս խօսի Ղազար փարպեցի յերեսս 63 «... առեալ զտենչալի նշխարս սրբոյն քաղմութիւն ազատաց եւ Քահանայից տարան 'ի գաւառն Տարօնոյ 'ի բը-

նիկ զիւղ իւր սեպհական յԱշտիշատ. անդ կանդնեալ զհանդտա-
րան եւ վկայարան պատուեցին զպարկեշտ մարմին սրգարոյն ըստ
արժանի կայենից ճշմարտին շինեալ Եկեղեցի Մեծ-Կոյճ-ու եւ վկա-
յարան սրբոց զարդարեցին պարսական եւ մեծագին սպասար, հիւրու
հանգիստեցին 'ի սեղին շնոս Բաղնիսեան պարտեկից կորգեալ Կորճան՝ ուստիս
պարտեց 'ի հանգիստ արտելելու եղբայրութեան ժողովս աուրեւորականս
բազմաց հաստատեցին յորոշեալ ժամանակի բազմաւթեան ժողո-
վըրդոց ազատաց եւ քահանայից զան այլեւ 'ի կարի յոյժ հետաւոր
տեղեաց զիմեալք յօր կարգադրութեան . . . » :

Թէպէտ պատմութիւնն բան չըսեր Մեսրոպայ Սահակայ մահ-
ուան ներկայ զանուելուն՝ մեք 'ի բացապէս ներկայ հանդիսացու-
ցաք մտածելով որ Մեսրոպայ՝ վերջին շնչոյն կամ գէթ թաղման հա-
սած լինի իւր սիրելի Հայրապետին, որոյ եւ ինքն սիրելի մտերիմն
էր, Երկրորդ՝ Մեսրոպայ էր հողի եւ գործող մեծամեծ իրաց Հայաս-
տանին այն դարու մէջ, հարկաւ Սահակայ վանուց շինման ալ մաս
պիտի ունենար: Ահա կէտ՝ զոր միայն պատմութենէ գուրս առաք
Ողբերգութեանս մէջ, Այս կրօնական բանաստեղծութեան մէջ սի-
րահարութիւն անկարելի լինելով մտցնել, Սահականոյց եւ Գատրիկ
իւր հարսին առանձին տեսարան մի տուաք, որք Աշտիշատու ու-
նեցած համբաւն իրար պատմեն հեթանոսական եւ քրիստոնէա-
կան դարուց մէջ: Այս բացառութիւններով չկամիմ անթերի ա-
սել գրուածս. շատ թերութիւնք կան մէջը: Այն թերութեանց
ներողամտութիւն խնդրեմք 'ի ձէնջ, գրադէտք, ես որ առաջին
անգամ երեւիմ յասպարէզ գրականութեան:

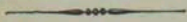
ՀԵՂԻՆԱԿՆ

ԱՆՁԻՆՔ

ՍՍ.ՀԱԿ ՊԱՐԹԵԻ,	Հայրապետ Հայոց .
ՄԵՍՐՈՎՊ,	Օգնական վարդապետ նորա .
ԵՐԵՄԻԱՍ,	Սարկաւագ .
ՄԵՍՐՈՎՊ,)	Աշակերտք .
ՅՕՀԱՆ,	
ՅՈՎՍԷՓ,	
ԵՒ ԱՅԼՆ,)	Իշխանք .
ՀՍՄԱԶՍՍՊ,)	
ՎԱՍՍԿ,	
ՎԱՀԱՆ,	Որդիկ Համադասայ .
ՎԱՐԴԱՆ,	
ՀՄԱՅԵԱԿ,	
ՍՍ.ՀԱԿԱՆՈՅՇ,	Դուստր Սահակայ .
ԴՍՏՐԻԿ,	Կին վարդանայ .

Ժողովուրդք, Բահանայք, Հայուհիք .

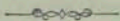

Առաջին և երկրորդ անսարանը Բագրեւանդայ Բլուր գեղին մէջն է, իսկ երրորդ և չորրորդը Մշոյ գաշաը Աշտիշաաքաղաքին մէջ .

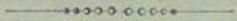
ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵԼ

ԿԱՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄՇՈՅ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԲԱԺԱՆԵԱԼ Ի ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՒԱՆՍ

ԱՐԱՐՈՒԱՆՆ ԵՌԱԶԻՆ

ՏԵՍՍՐԱՆ Ա.

ՄՈՎՍԷՍ, ՅՈՎՍԷՓ, ԵՒ ԽՈՒՄԲ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ

ՄՈՎՍԷՍ (ՅՈՎՍԷՓԻՆ)

ՏԵՍԱ՞Ք արդեօք այսպէս մի հայր աստուածազգեաց ,
 երբ երեւցաւ Սահակայ չափ հայ ճգնազգեաց .
 Ծով, անտուաղ, աղօթասէր և բազմաշխատ՝
 Բոկազնայ , խարազնազգեաց , երկաթապատ .
 Բան զյանցաւոր՝ սաստիկ կրէ զպատիժ մահու ,
 Բայց մարդն արդար տանջէ զիւր անձն այսչափ ինչո՞ւ . —

ՅՈՎՍԷՓ

Չայդ ճգնութիւն զոր դու դիտես դորա վերայ
 Մանկութենէ ունի , Մովսէս , մի զարմանար .
 Յօժար սիրով զրկեց կտրեց զինք կերխմէ ,
 Մարմնապարար կամ աշխարհիս վափկութենէ
 Որ միտքն այսպէս վաղանց իրաց դեր ՚ի վերոյ ,
 Միայն խորհի որ ինչ ազգին եւ Աստուծոյ .
 Թէ ծանր ծանր բեռներ տեսնես իւրն ՚ի քամակ

Խիստ և անտար աշխարհանայ իջած յատակ .
Ընտիր հովիւ , պէս պէս ճգամբ զիւր անձ տանջէ ,
Շարակն առեալ զմեղս հօտին յանձն իւր քաւէ .
Քանի երթայ գործով բարեօք շատնայ փայլի՝
Եւ օր քան զօր և բարձրանայ փառաւորի .
Ձգիշերն 'ի բուն հանէ յաղօթս և զօրն 'ի գործ
Ձը տայ չարի ոտին կռուան՝ արի և վորձ ,
Ձը զօրեն երբէք կասել պահ մի զինք 'ի գործոյ
Ունայնութիւնք այս աշխարհիս , հողք բազմակոծ .
(Թո՛ղ զայս) Գիւցաղնական համբերութեամբ տանի վշտաց՝
Ընդդիմութեանց , հալածանաց , չարչարանաց .
Նա՛ն անխռով զաղչին ազգի՝ զերկնիցն երկնի՝
Տայ անպակաս զերծի պարտուցն տաժանելի .
Ուխտ հաստատուն եղեալ կապեալ ընդ Աստուծոյ
Մինչեւ ցվերջ յարատեւել գործովք բարւոյ .
Անհաշտելի թշնամութեան դռ արհամարհ
Ուստի ձգեալ վերայ երկրիս , հիացոյց զաշխարհ .
Ատեց ինչ որ ունայնութեան վերաբերի ,
Կեանք , ստացուածք , շոր թանկագինն , արծաթ ոսկի .
Բողորովին զանձն ուրացած արթուն ժուժայր ,
Ձը դիտէ զհանդիստ կռուի ընդ կարեաց դեռ անդադար .
Ամենօրեայ դժար մարտին այս փոխարէն
Լցաւ շորհօք հոգւոյն սրբոյ , ձրիւք ամէն .
Անհետացաւ ցաւ ցանկութեան մարմնոյն մեղաց ,
Գարձաւ իւր սիրտն և ինքն ամբողջ իսկ լուսազգեաց .
Պարզ առաւօտմի երբ արեւ այնքան շողայ
Որքան փայլէ մաքուր պարկեշտ բարք իւր վերայ ,
Գիտէ , խորունկ զննէ , տես զիւր զուրբ հոգին
Որչափ հանդարտ ամբիւծ և խո՛ր . . . զխառն անձին .
Նման պայծառ ջինջ աստեղին եթերի
Աստուածային անշամանդաղ լուսով փայլի .
Աստուանձ , որչափ սիրեցիր դու գրբիզորի տուն
Որչափ հանես , բարձրայնես զայր քո սիրուն .
Տուր որ պատմեմ՝ զգործ մեր հօր աստ մի առ մի
Որ լսողք սքանչանան փառք տան երկնի .

ՄՈՎՍԷՍ

Զարմա՛նք, Յոխէփ, զարմա՛նք որ դու կամիս պատմել
 Մէկ լաւ մարդու կեանքն ու գործեր թուել համբել .
 Ոչ . ո՛վ կարէ գիտել զոր ի՛նչ մեք սուրբ առնէ,
 կամ ո՛վ նորա զանթիւ գործեր ՚ի մարդկանէ
 ըստ արժանւոյն կարէ գովել ւ՛անմահացնել .
 Չէ՞ այսպիսին զիւրն զպաշտօն երկնից առել,
 Գայ մարդոց մէջ գործէ զօրէ Աստուած լինի
 Սրբէ զարտօսը՝ մերժէ զխաւարն փրկէ գերի .
 Եւ այլ չգիտեմ հազար ու մէկ գործեր բարի
 Առնէ մարդկան և զայն ծածուկ և ոչ յայտնի .
 Ո՛վ տէր, նորա թէ չը լինիս դու վարձատուր,
 Բայց մարդկութիւն զարժանն կշռել ջանայ ՚ի զուր .
 Մարդիկ թէ ձեր բարեաց չ՛առայք աստիս դուք փոխարէն
 Մի՛ վհատիք ձեզ պսակիչ անդ է որ էն .

ՅՈՎՍԷՓ

Այո՛ ծածուկ և զամեն բան առնէ ծածուկ չիք փոխարէն,
 Առնել ծածուկ այս է անշուշտ խորհուրդ խորէն .
 Այնմ որ գայ յանուն հզօր երկնից էին
 ձրագ լուսատու և ինքն ամբողջ է ՚ի մթին .
 Ո՛վ գիտէ թէ Սահակ որչափ բարիք գործել
 Ո՛րչափ աղքատ չէ կերակրել, մերկ հագուցել,
 Ո՛րչափ այրեաց արցունք սրբել և հայր եղել,
 Անտէր սրբոց, և կամ մահու սուգ փարատել,
 Մեր խղճալի ազգին համար որչափ դատել
 Հանուր Հայոց հոգւոց համար տքնել հսկել .
 Ո՛րչափ որչափ, քրտնել տապել հալել մաշել
 Ովաննա, փառք քո ջանից հայր Հայաստանի (Ինքնիւնն)
 Ընդունէ զհամբոյրս աջոյդ հրեշտակ ՚ի մարմնի .

ՄՈՎՍԷՍ (Մեկուսի) |

Սիրեմ՛ գքեզ հոգեւոր տէր սիրով սրախ
 Թէ ըստ արժանւոյն գքեզ պատուեմք, մեզ երանիս,
 Զմինն հազարաց պատմէ գործոց հազիւ վեր՛ճառ
 Հայոց ներքին և արտաքին բարեաց պատճառ .

Մայր Հայաստանի առենք աւետիք
 Գնաց սեւ գիշեր ծնան լուսորդիք,
 Զի յարեւելից ելաւ մի արեւ
 Հայոց համայնից տալ կանանչ արեւ,
 Է՛հ, երէկ էր որ մայր Հայաստան լայր
 Տգիտութեան ու մեղանց բեռանց տակ տքայր •
 Լուսաւորիչ զմեզ լուսեց հաւատով
 Իւր տանէն մի ջահ պայծառեց մտքով •
 Լուսաւորչայ տուն կեցցէ յաւիտեան
 Որ թագով լուսով Հայք մնան անսասան •

ՏԵՍՍՐԱՆ Բ.

ՄԵՍՐՈՎՊ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆՔՆ

ՄԵՍՐՈՎՊ

(Ինքնիրեն գրեն երդին ձայնը լսելով)

Արժան իրաւ երգել այսպէս բան գովութեան
 Պարթեւազուն Լուսաւորչայ հօտասէր տան •
 Որ զՀայեր կանգնեց փրկեց չարեաց յանթիւ
 Եւ ցեղէ ցեղ հոցա ընծայեց քաջ քաջ հովիւ •
 Ոյր վերջնորդւոյս՝ հօր Սահակայ գործքն ու համբաւ
 Կարեմ ասել քան զնախնեացն առաւելաւ,
 Գործեր որ լոյս եղեն Հայոց փոքունց մեծաց
 Եւ շնչեցին կենդանութիւն մեր հայրենեաց •
 Արհեստք ուսմունք վարդի նման բացուեցան,
 Քանի գնաց պայծառացաւ թագն Հայկաղնեան •
 Կեցցե՛ն մանկունք երթամ զնոսա քաջալերել՝
 Որ գովանի այսպէս իրաց բնաւ չր գաղբերլ •
 Միչտ արժանւոյն չխնայել զհարկ պատուոյ փառաց ,

Յամօթ չարին 'ի խրախոյս զործոց բարեաց, (Մօսէնալով աշակերտաց)
Ապրի՛ք, որդիք, թագ ու պսակ առաքինւոյն,
Երախտագէտ մի՛ գաղբիք լինել դուք միշտ բարւոյն,
Քնար յոր երգէք զպէսպէս արդիւնս իւր հրաշալեաց
Ներբողինիս զոր նմա հիւսէք շատ գոհութեանց,
Կամ ոսկեգիր դրոշմէք յարձան անեղծելի
Ու պատմութեանց առնուք 'ի մէջ զգործ իւր բարի,
Եւս քան զեւս դրդեն զբարին 'ի բարութիւն,
Մեծ մեծ խորհուրդ դենել 'ի մտի լոյս ընծայել ապառնւոյն,
Մեծաւ գործով հրաշացաւ մեծն Սահակ
Հայոց ազգին ոսկեղարուն ինքն հեղինակ,
Բարիք մի կայ թէ հողեւոր կամ մարմնաւոր
Ձոր հայրենիք վայլէ, չը պարտի այս հարանց հօր,
Հաստատութիւնք տունք զթութեան չբաւորաց
Հիւանդանոց բիւր վարժարան գործ իւր ձեռաց,
Հռչակաւոր մի յիշատակ իւր սուրբ կենաց,
Հռիփսիմեանց վերականգնեց տաճար քանդած,
Տաճար զոր աջ Լուսաւորչի էր հիմնարկել
Անդութ Շապհոյ ձեռն հալածիչ քանդել քակել,
Աստուածաշունչ գիր և լեզու և շատ մատենան
Ո՛ր թարգմանած ո՛րն աշխատած արդեանցն նշան,
Թէ ո՛վ գիտէ դեռ ի՛նչ խորհուրդ նա յղանայ
Մեծ մե՛ծ խորհուրդ վասն յառաջման ազգիս Հայկայ,

ՄՈՎԱՍԻՍ

Նա վարդապետ, մեր սրտից մէջ ունի սեղան
Ում ամեն օր հանեմք նուէր խունկ օրհնութեան,
Քանի անգամ որ սկսիմք զդաս և զուսում
Ձողի կոչեմք իւր աղօթից մեղյօգնութիւն,
Ո՛չ, չիք ուրեք 'ի Հայաստան ուր չէ փայլած
Սուրբ Սահակայ անուն և գործ համատարած,
Ո՛չ ո՛չ, հայր սուրբ, զհայրս Սահակ բնաւ չմոռնամք
Բաղմապիտի ում բարութեանց չիք չափ պայման,
Հայրապետիս անուամբ երգնու Հայն ու Սյլազդ
Այս ի՛նչ բան է՝ ահէ փախչի կամ սիրէ զինք ամեն ազգ,

Զինքն սիրելի ընող, Մովսէս, է իւր ձիրքեր
 Որք իւր վերայ փայլին պայծառ քան զերկնասաղեր,
 Մինչեւ անգամ թշնամիք իւր խիստ կատաղի
 Զոր անաչառ կշտամբելէ բնաւ չի դադրի՝
 Յետ բարկութեան ցոյցնեն դովեստ ներբողինիս
 Զորս ուրանալ իրենց թուի անկարելիս,
 Քաղցր ու անոյշ ու պերճախօս լեզուն չէ՞ որ
 Ի գութ շարժեց մողդեն Պարսից զթագաւոր,
 Սիրեց զՍահակ պատուօք փառօք մեծացոյց
 Իշխանական դահին վերայ բարձրացուց,
 Սա երեսին տայր զմեղքերն ու մոլութիւն,
 Զնչին հաւատն ու անօրէն սովորութիւն,
 Նա շտապէր մեծ մեծ պարգեւ սմա շնորհել
 Զանդրելին հրաման հանէր փոյթ կատարել,
 Սա զճշմարիտն բայց համարձակ պատմէր ասէր
 Թէ սրտորդի հողւոյ աչօք կոյր դտանէր,
 Բայց հիանալով իւր զխտութեան նա զինք սիրէր
 Որ իւր բերնէն իբր աղբիւրէ մ'յորդահօսէր,
 Տեսէք, Սահակ իւրն մաօք սպասէր պատժոյ
 Բայց դէն Շապուհ դատէր զնա արժան վարձոյ,
 Ահա նշան հզօր զօրութեան Աստուածային
 Որ գործոյս մէջ՝ ուր հակառակք միաբանին,
 Երկինք դետին կարծես միացած խօսին Մովսէս
 Զգորա գործոց և բարութեանց իբաւսպէս,
 Գործք իւր անթիւ և բարութիւնք բաղմատեսակ
 Ապշի մնայ երբ ոք գիտէ զարարսն համակ:

ՄՈՎՍԷՍ

Յիրաւ, սալշիմ երբ վարդապետ չորս դիւ հայեմ՝
 Ամեն ուրեք ուսման հարկեր բացուած տեսնեմ,
 Հայք և Ողուանք և լեռնաբնակն վրաստան,
 Գարձած ամեն իմաստութեան մի շահաստան,
 Հայաստանի ամեն քաղաք ուսման կեդրոն,
 Գիւղեր լցուած դպրոցներով հանրապալտօն,

Կրօնաւորք զշէնս լցին և զանապատ,
 Ի վանօրայս սրբակրօն միաբան շատ .
 Այլք և քարայրք և ձերպք ժայռից ահուելի
 Զարդարեցան խաչ սեղանով Տէր Յիսուսի .
 Ծուխ բարդ ՚ի բարդ սուրբ աղօթից մենակեցին
 Ելնէ յերկինս ընդ դայլայլիկ թռչնոց ձայնին .
 Շատ հոգեբուղիս քարոզիչներ ճշմարտութեան ,
 Բանան զգանձ Աստուածային իմաստութեան .
 Զքօղ պատուեն խաւարարդել անցելոյն
 Ի սկզբանէ իրաց առնել ծանօթ ներհուն ,
 Բազում մարդիկ սաղմոս առեալ երգ ՚ի բերան
 Օրհնեն դովեն զտէրն երկնից միաբերան ,
 Արք եւ կանայք ուսեալ գրեթէ առ հասարակ
 Ապագայից բարեաց դործովք են օրինակ ,
 Մանկտին երէկ դեռ ոչ գիտէր բառ թոթովել՝
 Կամ հասկնալ զրոց խնաստից դիւրին խօսքեր ,
 Տեսէք որպէս արշաւասոյր ընթայ առաջ ,
 Ի պէս պէս ուսմունս Հայ բարբառոյն բանայ զիւր աչ .
 Մեղուի նման անյադաբար քաղէ զժողկունս
 Զժողկունս ուսման՝ ծաղկունս բարուց հեղ անուշունս .
 Արուեստք ուսմունք թեւ թեւ տուած յառաջ երթան
 Բարօրութեամբ ոռոգանել զՀայաստան .
 Ոսկեդարուն իրաւ բացաւ դրօշ ՚ի Հայս՝
 Տալ կեանք Հայոց և աւետել նոր զապագայս .

ՅՈՎՍԷՓ

Վրաստանի թոթովախօս հէզ տղայքներ ,
 Ծանրալեզու կոշա ու կոպիտ աղուանքներ ,
 Զարմանք , հայր սուրբ , ինչպէս շուտով առան զուսում՝
 Դժուար գիտութեանց իւրեանց լեզուք թեքան ճկուն .
 Գիտես աղբիւր իմաստութեան Հայոց ծոցէն
 Բղխեց այսօր լոյս ծաւալեց յազգս համօրէն ,
 Վիրք ու Աղուանք և զմայլեալ արբեալ հոգևով
 Գլուխ վեր առին սքանչացան պէս պէս դործով ,
 Սեւապարփակ ելած վրհէն տղիտութեան
 Զլոյս տեսան զարեւ կենաց մարդկանո՛ւ ԸԼԵ՛՛

Նման մանկանց 'ի մութ 'ի բանտ արդելլոց
Որ չը տեսնեն 'ի ծննդենէ զլոյս կամ՝ բոց ,
Յանկարծ 'ի դուրս թաչին տեսնեն զարեւուն ակ
Դիտեն հրճուն խայտան ցնծան սյնչափ անյաղ ,
Կամ կոյր ծնէ կեանք անցուցած 'ի խաւարի
Զուրկ 'ի լուսոյ հասած 'ի չափ իւր հասակի՝
Զուխտակ աչերն մէկէն բանին տեսնոյ զլոյս ,
Ո՛վ լինչ ուրախ ո՞րչափ զուարթ , քաղցրայոյս .
Բերկրապարար քաղցր հրճուանաց գնոյ հեզեղ՝
Ուստի այսօր յերկս աշխարհս այս սիրազեղ .
Օրհնեմք զանուն զոյն քաղցրալուր պատճառ բարեաց
Որ մեզ յիշէ դբարերարն Հայաստանեայց ,
Ասողոնի չէ բաւ երգել ոսկի քնար
Կամ Աթենայ չաստուածուհւոյն իմաստից լար .
Աստուածութիւն զայն ընդունի երկնից 'ի յարկ
Անմահութեան կապէ գլխոյն տէր փառաց թաղ ,
Որդիք որդւոց զնա յիշեսցեն դարէ 'ի դար ,
Վարք իւր և կեանք և սրբութիւնն մեզ 'ի տիպար ,
Սակայն Մեհարովդ , լայնատարած աշխարհ սապէս
Յաջողեցաք լուսաւորել շուտով ինչպէս՝
Աստուածեղէն ըսքանչելի Հայոց տառեր
Անշուշտ , հայր սուրբ , մեծաւ ջանիւք կրցաք դտնել :

ՄԵՍՐՈՎ. 9

Զհայաստանեայց մանկուոյն տեսեալ զանչափ Փախքեր ,
Ուսման համար թափած քրտինք զանխոնջ ջանքեր .
Երկար երկար քաշած տագնապ պանդխտութեան
Եւ զայն միայն վասն Ասորի աղքատ ուսման ,
Զի չունելով մեր մայրենի լեզուին գրեր
Օտար լեզուաւ ուսմունք 'ի մեզ միշտ կաւանդուէր .
Խեղճ ժողովուրդն զուրկ 'ի լուսոյ հողեւորին՝
Կոյր և թշուառ մնայր 'ի վիհ խաւարին ,
Գիշեր ցերեկ հողամբ յայդ բան ընդ Սահակոյ
Տանել դարման ընուլ զպակաս տանն Հայկոյ .
Յեա բազմամեայ ճգանց ջանից մեր անպայման
Կամլմ՝ զնալ յերկրէ յերկիր սրանդխտութեան .

Որ զՀայկական գէթ ումեքէ գանամ տառեր ,
կամ մի գիտուն Հայոց հնար է նշանադրեր .
Սակայն 'ի զնր , ոչ հանճարեզ գիւտ հրաշաղան
Զօրեւ կարեց Դանիէլի իմաստութեան .
Ոչ հեթանոս փիլիսոփային ստեղծիչ հանճար
Հայոց լեզուին գրոց գիւտին գտաւ մի ճար .
Այնչափ քրտինք և ևս թափած կամ յուսահատ
Շատ օրերով մնամ սարսեմ 'ի Սամուսատ .
Հեղում զարտօք խնդրեմ յերկնից զիւ ճանապարհ ,
« Հերիք , ասեմ , տղէա մնայ Հայոց աշխարհ » .
Հայ հայկացեզ , բայց օտարի խօսիմք զլեզու ,
Շատ աշխատի , չօղտէ մանկաին գէթ բատ չափու .
Աստուածային քո հրամանի ամեն պատուէր
Ժողովրդեանդ անլուր լեզուաւ են հաղորդուեր .
Երբ , մինչեւ ցե՛րք երամ մանկանց մեր հայկազուն ,
Զօտար դռներ դնայ բաղխել մուրալ զուսում .
Լսէ ձայնից մատաղ մանկանց Աստուած երկնի
Իմն աղօթից զոր քեզ հանեմ խորոյ սրտի .
Տուր տէր , խնդրեմ , փոխան Պարսիկ օտար լեզուաց ,
Լսի բարբառ ագամաւանդ մեր հայրենեաց .
Տեսնեմք զտառեր իւր հինօրեայ հարուստ լեզուի ,
Զի գիտութիւն պատուիրանացդ այնու յայանի ,
Գծեր մատամբ Աստուածեղէն 'ի Սինայի
Դու որ զտախտական քարեղէն հօր Մօսիսի .
Բան գիտութեան որտտացեր ընտեալդ հօտին ,
Մերժել զխաւար ագիտութեան սուրբ օրինի .
Գոռողացեալ որ Արքային խրատ զլճման ,
Բոցոյ լուսով գրեցեր 'ի յորմն զերիս նշան .
Զգթանս միթէ քոյին ընտիր փոքու հօտին
Շնորհել , առատդ , կարօտելոցն զբաղձալին ,
Որ զգթոյդ ցուցեր մարդկան զանչափութիւն
Պէսպէս դործով քո հրաշալեաց և զտէրդ անհուն .
Սէր ևս Աստուած , վասն սիրոյդ առ Ազգ մարդկան
Որ զժառայի ի՛ջեր առնուլ զկերպարան .
Զանչափ սիրոյդ քաղցր գթոյդ ցոյց զնշան ,
Սմենազօր քո զօրութեան այլ գրաւական .

Կատարելով, Տէր, զինդ իր քում ծառայի,
Գեղ պաղատիմ, բազկատարած արտօսը 'ի յաչ ծունը 'ի դետնի .
Այսպէս և այլ շատ խորհրդով եմ զգամնում ,
Անցնեմ զժաման շատ ժամանակս ես զիս մտնցած .
Յանկարծ , սվ հրաշնոյս , յերկինս թէ յերկիր չդիտեմ
Լայնածաւալ դուր դաշտի ես զիս տեսնեմ .
Դեմ յանդիման մի քարեղէն տախտակ կանգուն՝
Ամպոյ մէջէն աջն երեւի աջ Բարձրելոյն .
Թաթ լուսեղէն յուշիկ յուշիկ գծէ 'ի նա
ՁՀայոց տառեր , և սրտիս մէջ զանուննոցա .
Լոյս էր տեսիլն՝ անցաւ շուտով ասուպի պէս
Աչացս առջեւ փայլեց շողաց պայծառատես .
Յոտին կանգնիմ սիրտս զուարթ միտ լուսաւոր ,
Կարգամ կրկնեմ զամեն մէկ դիր տառ փառաւոր .
Փառք տամ երկնի փութամ 'ի գործ թարգմանութեան
Ինձ ձեռնտու և զօրաւիգ Յովսէփ , Յօհան .
Անցաւ ձմեռ բացաւ դարնան դուռ ցանկալի ,
Ձիմ թարգմանած դրեան առնում ինկնամ յուղի .
Գիտէք դարձիս վառմշապուհ մեր թագաւոր
Ինչպէս պատուով զիս ընկալաւ և ինք՝ Տէրն հողեւոր .
Գիտէք որչափ դիւտի դրոյ մեծ եղաւ տօն ,
Հայ բարբառոյն երբ լուսեցաւ նախկին հնչում .
Այնուհետեւ ամենեքեան միավաստակ ,
Ուսման գործոյն աշխատեցան առ հասարակ .
Չայն դիտութեան Հայաստանեայց թուա հանուրս ,
Յոյնս 'ի Պարոս յորդաս երկրի 'ի չորեսունս .
Վիրք և Աղուանք 'ի լուր այսքան օքանչլեւաց
Խնդրեն 'ի մէնջ զգիւտ զրոյ իւրեանց լեզուաց .
Յաշխարհ նոցա գնամ առ սէր դրացութեան ,
Տեառն Աստուծոյ չնոր՝ հասանէ ինձ օգնութեան .
Ոչ շատ տարբեր Հայոց լեզուի 'ի նշանագրաց ,
Հնարեմ զգիրտ և զաթութայս երկուց ազգաց .
Վաղվաղակի Աստուածային գիրք թարգմանին ,
Դատարկասուն անբան մարդիկ լուսաւորին .
Ահա այսպէս ծանր բեռէ մը իբր ազատած
Վիրք և Աղուանք (և Հայաստան օրհնէ զԱստուած) .

(Բարձր Հայնով)

Ահա այսպէս անխանջ ջանիւք Հայրապետին
 Խնամտութեան լոյս ծաւալաւ յամենեւին .
 Բայց մի զարմանք ես Ձեզ պատմեմ որդեակք սիրուն
 Տէր Աստուծոյ արդիւն շնորհաց, բարեաց անհուն .
 Այն լուսաւոր տեսիլ տպուած է յիմ սրտիս,
 Քանի երթայ պայծառ փայլի միշտ դէմ աչիս .
 Երբ առանձին խորհել ՚ի յայն բռնադատիմ
 Լիանամ հոգւով սրբով ընկղմիմ և զմայլիմ .
 Եւ տես, Մովսէս, այնչափ իմ ջան արիւն քրտին
 Ի զուր գնայր թէ ինձ չօգնէր բարձրեալ երկին .

ՅՈՎՍԷՓ

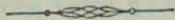
Փառք երկնից .

ՄՈՎՍԷՍ

Բազում բարիք տէր Յիսուսի
 Ձեզան ՚ի Հայս լցին զսիրտ մեր ամենի,
 Օրհնեալ է Տէր օրհնեմք զՏեա տիեզերաց,
 Օրհնեալ յաւերժ հօր Գրիգորի հղօր Աստուած .

ՅՈՎՍԷՓ (Ղերեմիաս տեսնելով)

Ահա, Հայր սուրբ, Երեմիաս գայ դիմեալ առ մեզ
 Անշուշտ բերէ բան հրամանի Հայրապետէս .

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ .

ԵՐԵՄԻԱՍ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆՔՆ

ԵՐԵՄԻԱՍ (Մեօրովոյ)

Տէրն հոգեւոր զիս առաքէ զքեզ կոչել
 Տէր վարդապետ, փութամք այժմէն առ նա դիմել .

ՄԵՍՐՈՎՊ (Ինքնիրեն)

Դարձեալ անշուշտ յօգուտ ազգին խորհուրդ ունի,
 Գործագրէ՞, ոչ . բացայայտիլ ինձ արդ կամի .

Երթամ փութով և դուք եղբարք օրհնէք զԱստուած
Գովէք զՏէր մեր անդադար յերդ սաղմոսաց : (Կերթայ)

ՈՄՆ Ի ԽՄԲԷՆ

Այս ի՞նչ դարու ահա հասաք
Այս ի՞նչ օր է զոր մեք տեսաք .
Յնծամք, ցնծամք փառք տամք երկնի
Ոսկեդարեան եղաք որդի .
Որ Հայրենեաց ծնունդ ծոցոյ
Այժմ կրթիմք որդիք լուսոյ .
Որ ուսանիմք ապրիլ մեռնիլ
Եւ վասն Ազգի և Աստուծոյ :

ԱՅՈՒ ՈՄՆ

Հայոց լեզուին գտան տառեր ,
Լյան ուսմամբ մեր դպրոցներ ,
Դասք իմաստնոց և շատ գրչաց
Զիրար առնեն խիստ ել և ել :

ԽՈՒՄԲԷՆ

Փառք քեզ Աստուած , փառք քեզ Յիսուս ,
Փառք Արարչիդ փառք ՚ի բարձունս ,
Երկնից աստեղք մեծիդ քարոզ
Երկրիս ծաղկունք վկայս անհունս .
Փառք որ հոգւոյդ լոյս գիտութիւն
Ծաւալ , ծաւալ հեղեր ՚ի մեզ .
Զի սքանչելոյդ գործոց ներհուն
Պատիւ օրհնենք որ տամք միշտ քեզ ,
Պատիւ Էիդ փառք Բարձրելոյդ`
Օրհնութիւն ջերմ սուրբ օրհնութիւն .
Տէր քեզ հանեմք ընծայ , ի՞նչ սէր
Սիրտ մի սիրտ զոր դու ստեղծեր ,
Սիրտ սուրբ և հոգի ուղիղ
Փառաց երկնից հորդեն զշաւիղ :

ՄՈՎՍԷՍ

Ոսկի տառերով գրուէր մեր ճակատին
 Սահակ Մեսրոպայ անուն պաշտելի,
 Նոցա վեհ գործոց անմահ յիշատակ
 Արձան կանգնուէր դարուց յաղթանակ:

ԽՈՒՄԲՆ

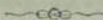
Իրաւ այդ երկու արանց մեր մեծաց
 Ձինչ ինչ մեք տացուք յաղթանակ փառաց,
 Է՛ նոցա գործ անմահութեան արժանի
 Եւ հայրենիք երախտապարտ յաւիտեան:

ԵՐԳ

Ո՛վ Հայրենիք զբարերարներդ գու կը պատկես,
 Նոցա գործոց յիշատակի արձան կանգնես,
 Որ ՚ի յերկինս անշամանդաղ լոյս ատողիկ
 Ի մէջ երկրիս են անթառամ ծիլ ծաղիկ,
 Որ ցեղէ ցեղ անմահ անուն նոցա յիշի
 Գործ և արարք ՚ի մէջ մարդկան փառօք պատուի:

Ո՛վ Հայրենիք քո բարերար սուրբ Սահակայ
 Քեզ պատարագ զանձն և զամեն ետ անխնայ
 Կեանք քո կենաց փառք քո անուան որ ընծայեց
 Գործեց զօրեց և զներկայդ բարեխաւեց,
 Այդ աննման անղոյգ հոգւոյն ինչ պատրաստես
 Ինչ ոսկեպսակ որպէս արձան արժան տեսնես:

Հայրենիք, ո՛վ Հայաստան օրհնէ դու օրհնէ
 Զջան ու քրտինք Սուրբ Սահակայ փառաւորէ,
 Անմահութիւն նմա կենաց պատիւ փառօք
 Որ հրաշացաւ ՚ի մէջ մարդկան սքանչելեօք,
 Հայաստանեայց եզեր փրկիչ ով լոյս աղգաց Մե՛ծդ Սահակ,
 Քեւ հայութիւն և այլք տեսին կենդանութեան զարեղակ:

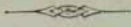

ՏԵՍԱԼՐԱՆ Դ.

ՄՈՎԱԼԵՍ . ՅՈՎԱԼՓ ԵՒ ՅՅԶԱՆ

ՅՅԶԱՆ (ԵՐԴԻ ձայնը լսելով ինքնիբե՛ն)

Գարուս Հողին ս'ըչախի փոխուած կը տեսնամ
 Ուր նոր Մովսէս կ'տայ Հայոց օրէնք պատգամ,
 Ո՛ր հնութիւն, ազիտութիւն ծանրատապտուկ,
 Ո՛ր այն վատթար սովորութիւնք խռովաղմուկ .
 Նոր արշալոյս նոր առաւօտ Հայոց բացաւ
 Նոր օր նոր լոյս կեանք ծաղկազարդ Հայոց տուաւ .
 Զատիկն հասել կանաչ ու նոր կիւրակէ,
 Խաւարն անլոյս դնայ 'ի մէնջ 'ի բացէ,
 Նորափետուր զարդարեցաւ մարդկութիւն,
 Անխոնջ ջանիւք մեր Հարց սրբոց սրայծառացաւ հայութիւն
 կեցցեն մեր հարք որ ժիրաժիր մշակի պէս
 Մանգաղ առած զխոտանն 'ի բաց քաղեցին,
 Տեառն Աստուծոյ հունձ արժանի պատրաստեցին .
 Հայոց վիճակ լաւ զգեցաւ կերտարան,
 Լուսաւորաւ լուսաւորաւ Մայր Հայաստան .
 Ծերք զուարթացան երիտասարդք ցնծացին,
 Երամ մանկանց դաս դաս կուտանք խնդայցին .
 Հոս դովութեան անդ օրհնութեան ձայնք լսին
 Հարուստ ազքատ մեծ ու պզտիկ 'ի միասին .
 ԶՍահակ անուն բերան առած զսլասանեն
 Ու Մեսրոպայ սքանչելիք իրար պատմեն .
 Լերինք բլուրք առ հասարակ խայտացին
 Դաշան ու արօտ կանանչազարդ փայլեցին .
 Երկիր նոր երկինք նոր դարս ոսկի
 Լուսին աստեղք շողան ու տան փայլ կրկնակի .
 Թէ արեգակն արդարութեան մեզ ելաւ այց՝
 Պայծառացաւ փառք բարձրացաւ Հայաստանեայց .
 Երթամ և ես որ այս ձայնից լինիմ կցորդ
 Արժանի հարց մեր դովութեան լինիմ հաղորդ . (կերթայ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե՛

ՅՈՎՀԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆԷՆ

Ո՛ղջ լիք մանկունք՝

ՅՈՎԱԷՓ

Բարի, բարի գալուստդ Յովհանն
Արդեօք ի՞նչ լուր, լուր մ՛ռնի՞ք, լուր բարութեան՝

ՅՈՎՀԱՆ

Եւ ոչ մի լուր. եկի միայն ձգեալ ՚ի լուր ձեր երդոց՝
Որ զիմ խառնեմ բան և զովեսա տամ՝ ձօն խնկոց
Հօր Սահակայ հայրապետին Հայաստանեայց
Որ բարերար հանդիսացաւ մեզ Հայկազանց՝

ՄՈՎԱԷՍ

Բա՛ջ է խորհածդ և մեք վասն այդ եմք աստ խմբած
Յանուն մեր հօր տօն կատարեմք հանդէս փառաց՝
Բայց լաւ հասար որ Մեսրոպայ ճառին պակաս
Լեցնես, Յովհանն, պատմես ինչպէս թարգմանեցաւ Սուրբ գիրք
՚ի Հոյս՝

Հսկայական աշխատութեան այդ մի պտուղ
Եւ անսպառ համբերութեան երգ քրանարուղիս .
Այս կարեւոր գործ մեծանուն ո՛վ ձեռնարկեց,
Ու այսպէս շուտով լիակատար ՚ի գլուխ հանեց .
Այդ Մեսրոպայ վարդապետին երկվաստակոյ,
Թէ մեծիմաստ հայրապետին արդիւնք գործոց .
Դու որ երէց ես մեզ կարդաւ և գիտութեամբ
Ականատես ամեն գործոց վարդապետայ
Լից զփափաք մեր ամենի քեզ լսողաց՝

ՅՈՎՀԱՆ

Շատ լաւ այդպէս իրաց և ես սիրող,
Յօժարակամ հանդիսանամ բարեաց գովող .
Թէպէտ Մեսրոպայ Հայոց գրի զիւտին վրայ

Այնչափ ուրախ եղան իշխանք և մեր արքայ .
Թէպէտ և դաս քահանայից յայն էր զուարթ ,
Եւ հայր Մեսրոպի մեր վարդապետ գործոյն յաւարտ .
Բայց զգային չէ թէ միայն ուսման գրոց ,
Զուրկ գտանի մեր բաղմամարդ աշխարհս Հայոց .
Աշխարհ արեաց որքան զամեն նախ տեսաւ լոյս ,
Առաջեց ու ընդունեց սուրբ հաւատոյն սերմ բարերոյս .
Աստուածաշունչ գէթ Հայ լեզուաւ խորհին , թէ գեռ չէ
թարգմանուած

Այն որ միակ դուռն է երկնից և հաց կենաց .
Յետ Մեսրոպայ ձեռնհասութեան փոքր ինչ մասին ,
Ոչ ոք իշխէր ձեռնարկանել այդ մեծ իրին .
Լաւ հմտութիւն զի կարեւոր էր այդ գործոյս
Այն որ կամէր զայս անհրաժեշտ ընուլ պիտոյս .
Ամենեքեան առ հասարակ միաբանին ,
Խորհին խօսին թէ զո՞վ գտնան կարող բանին .
Հայաստանի կերպ կերպ գիտնոց և մէջ դարաց ,
Փնտռեն չիք ոք այնչափ հմուտ լեզուի Յունաց .
Ամենեցուն աչք ամբառնայ առ սուրբ աթոռ
զՍահակ ասեն միայն իրիս կարող և զօր ,
Որ երկնատուր իմաստութեան հետ միացած ,
Ունի զուսում և զգիտութիւն բազում լեզուաց .
Դիմեն առ նա մեծ ու պղտիկ ու անկանին առաջի
Յիշեն նմա զայնչափ բարիս զիւր և զհօր Գրիգորի .
Յիշեն խնդրեն որ զայս իրն ալ կատարէ ,
զԱստուածաշունչ Հայոց լեզուաւ թարգմանէ .
Ոչ ոք քան զինք գտաւ գիտուն 'ի մէջ Հայոց
Եւ կամ կարող ձեռնարկանել այսպէս գործոց .
Ոչ ոք և իւր իմաստութեան հասնել կարէ ,
Իմաստութեանն երկնատուր ոչ ոք մրցել իշխէ ,
Անշուշտ և ինք չը կամի տեսնալ զՀայեր , զուրկ մատենից
Զուրկ 'ի գրոց կամ մեղրակաթ նոցա բանից .
Ո՞յր հարց և իւր գիտեն զգործ իմաստութեան ,
Գործ որով կարաց կեցուցանել զամենեւեան .
Յնծաց Սահակ 'ի լուր այսպէս բարբառոյն
Տեսնալ հոգւով որ իւր փափաքն առնէր լլոււմ .

Փութայ 'ի գործ գիշերն զօր աշխարհի
 Ի գլուխ հանել զիւր ձեռնարկած վաղվաղակի
 Իւր ձեռնարկած է Սուրբ գրոց ամբողջական թարգմանութիւն
 Ուր այնմ հետէ մի սինոդով տայ քննութիւն :

ԵՐԳ.

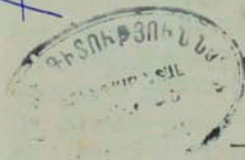
Այս ի՞նչ դար է յոր մեք ծնաք
 Այս ի՞նչ օր է զոր մեք տեսաք
 Յնծամք ջնծամք փառք տամք երկնի
 Ոսկի դարու եմք որդի :

Որ հեղինակ ոսկեդարուս
 Որ Հայրենեաց հայր և հողի
 Մեծն Սահակ որ ծագեց լոյս
 Մեզ նստեցոյս 'ի խաւարի :

Որ շատ գործով աշխատութեամբ
 Գեր քան զամէն բազում արդեամբ ,
 Յաւերժացի այժմ և յապայն
 Տունկ անթառամ Գրիգորի Տան :

Տէր արա զՍահակ աստղ երկնից ,
 Աթոռ տուր նմա թագ յաւիտենից ,
 Որ Հեղինակ ոսկեդարուս
 Որ հայրենեաց ճաճանչ և լոյս :

A 29364

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա

ՍԱՀԱԿ ԵՒ ՄԵՍՐՈՎՊ

ՍԱՀԱԿ

ԱԼ խիղճս հանդարտ, տէր վարդապետ, փառք տամ երկնի
Սիրեմ զՀայս, գոհ ձեր ջանից հրճուիմ հողի.
Քանի տեսնեմ, եկեղեցիք պայծառացած,
Քանի այսպէս մեր վանօրայք բարեկարգած.
Եւ դիտութեան քանի աղբիւր լնու զեզու
ԶՀայաստան հանրածաւալ նման ծովու.
Եւ Հայն բարեկրթեալ միշտ աչաբաց,
Հգօր արթուն սէր ՚ի սրտին դիմէ յառաջ.
Դէմք իւր զուարթ հսկայ անպարտ քաջ նահատակ
է Աստուծոյ և հայրենեաց փառք, ո՛ր, մեծ փառք.
Բայց դեռ մի բան Հայրդ Մեսրովպ կայ յիմ սրտին
Որոյ վերայ որքան խորհիմ այնքան ցաւիմ.
Ի զուր մանկունք ունին Հայոց լեզուի գրեր
Խորհին խօսին կարգան գրեն զՀայ տառեր.
Բոլորովին դեռ հայ բարբառ չէ ծաւալած
Աստուածաշունչ մատեան տեղ տեղ մութ թարգմանած
Կամ հայ լեզուաւ չկայ մեր մէջ մատեան գրուած
Հնուց անախ օտար լեզուաւ են գործածուած
Ատրերէն և Յունարէն մէջ մեր լին
Եկեղեցեաց դպրոցաց եւս ո՛հ կ'այրիմ կ'այրիմ.

ՄԵՍՐՈՎՊ

Մի՛ Տէր իմ մի՛ ինչո՞ւ ցաւել սաստիկ այդքան,
Զի՞նչ առաւել դիւրին քան զայդ մի պղտիկ բան.
Զէ՞քո ձեռքն է առնել ուղած դ յօգուտ Հայուն
Զէ՞քո շնորհիւ այսքան ստացաք մեք բարութիւն.
Զեւն ՚ի գործ՝ որով վերնայ այս ամօթանք

Ահա քեզ սասար շատ քահանայք կարող իշխանք .
Թէ տեղն 'ի տեղ թարգմանութեան ճիշդ Սուրբ գրոց
Յունաց լեզուի քաջ ուսումն է միակ միջոց .

Կամ Հայաստան զուրկ կը տանի դեռ շատ ուսմանց
Եւ թէ կարօտ թարգմանութեան պէս պէս գրեանց ,
Շատ արհեստից ու վաճառոց յառաջացման :

Պանդխտութիւնն կանչեմք նպաստ որդւոց հայկեան
Թափենք ոսկի երթայ Աթէնք թող Հայ մանկտին
Սորվի ինչ որ պէտք ու հարկ է Հայաստանին .

Ու Յունական լեզուին ծծէ զմանրիկ տառեր
Առնէ խլէ զուժն աստութեան զոճ և ձեւեր .

Եւ հմտացեալ հռետորական ճարտարութեանց
Փիլիսոփայից խոր իմաստից , ներհուն գրեանց .

Լի գիտութեամբ հմուտ լեզուաց մեզ կարեւոր
Գայ լեցնէ զպիտոյս լեզուաւ մեր մայրական

Յիշէ յայնժամ փառք չամբարձաւ մօր աթէնի
Հարստութեան աղբիւր բացաւ անսպառելի ,

Երբ ինքնորոյն հաղորդութեան նեղ կապ խզաւ ,
Իրերական առուտուրի թեղն երկարցաւ

Սահմանափակ յօնիական եղերքներէն

Ու գործ բացաւ Յունականաց առատօրէն :

Իմաստութեան յայնժամ չը դարձաւ նա միակ մայր
Բարձրացաւ ու մեծացաւ յամն յամոյր .

Թաղէս , Սողոն , երբ իր ծոցէն յօտարօտիս
Պանդխտեցին ոգի 'ի բռին յամէն տեղիս :

Եգիպտական կամ թէ խորոց Հնդկաց լուսեր
Շող պարզեցին երբ Աթէնի խաւարարդել

Իւր բնակիչներ հսկայաքայլ յառաջեցին
Փիլիսոփայ շատ հռետորներ խիստ փայլեցին .

Ասող բացաւ Հելլենոսի ժողովրդեան

Մանկտին կրթեալ արհեստք յառաջ հզօր զօրական
Յաջողութեան կարծես իրենց աջ այցելու

Աշխարհ մնաց նոցա փառաց ակնկալու .

Մարդիկ ուսեալ հող ու դետին լաւ մշակուած

Ռմեն տեղէն բաղդ փութացաւ օղնէլ Յունաց

Սակաւաւոր անպարտելի բայց զօրութեամբ

Հուշակաւոր աշխարհ ամէն գործոց արդեամբ .
Թէ մեր մանկունք երթան 'ի ինդիր նոցա ուսմանց
Անշուշտ , յայտ է անչափ օգնեն մեր հայրենեաց .
Արհեստք ծաղկին մշակութիւն յառաջանայ
Եւ առուտուր ընդարձակի ճոխանայ .
Այնու և մեր Հայաստանի փառքն ու անուն
Ծլի ծաղկի պայծառանայ և շատ ուսում
Ուր թէ ոչ յլթէնս կարէ մանկտին մեր հմտանալ
Յիմաստնապերճն յլղէքսանդրիա քաղաքաց մայր
Ի հայրենիա բղխէ աղբիւր շատ բարութեան
Երբ բանիբուն մարդիկ 'ի նմա բազմանան
Ծիծ կաթնտու Հայաստանին հող իւր բերրի
Քաջ մշակին տայ մեզր ու կաթ անսպառելի .

ՍԱՀԱԿ

Աքանչելի լաւ խորհուրդներ տէր վարդապետ
Հաճիմ ընդ այդ բայց մի մտածում ծնի դորա հետ .
Մեծ խոչնդոտ դնէ աչաց իմ առաջի
Թ փուճ հանէ այսպէս մի իր ձեռնարկելի .
Թէ Հայ մանկտին փոխեց տեղի գնաց յլթէն
Փոխան բարեաց գուցէ չարիք նմա պատահեն .
Վախնամ , Մեսրոպ , որ զնոցա սուրբ զանմեղ սրտեր
Կրաւեն օտարի շլակնիչ գեղն ու սուտ փառքեր
Գտնեն տեղի ծաւալեն թոյն ու ապականեն
Զհրեշտակի նման վարքեր խաչիս վնասեն .
Եւ յայնժամ ո՛հ ո՛րչափ ազէտք հայաստանեայց
Մահ լաւ է քան զեղծումն աղբիւր անթիւ չարեաց
Զեղծումն բարուց անսխալ անկումն է Հայրենեայց
Փառք ու բարձ լաւութեամբ է յարատեւած .

ՄԵՍՐՈՎՊ

Ի՞նչ տէր կարծէք այդքան փոփոխ բարք մեր մանկանց
Մանկանց որ են ծնունդ այնչափ քաջ քաջ արանց
Միթէ հաւատ նոցա հողւոց մէջ ծիլ չէ՞ ձգած
Կամ թէ բարին , նոցա բարուց մէջ տեղ չէ՞ դտած .
Զը կայ շատ ատեն դնացին ոմանք օտարութիւն

Դարձան տեսա՛ք բարքերնու՛ն մէջ մի այլայլում՝,
 Թող զայս հաճէ տո՛ւր հրաման տէր հողեւոր
 Որ ընտրին մանկունք փորձ ու հաստատ և զօրաւոր .
 Երթամ կամիս կոչել զնոսա ասա մի առ մի
 Զոր ես գիտեմ քաջ ու ճարտար յամենայնի .
 Ընտրեա և դու զօրեղ բանիցդ հեղ զխրատ աղբոյ
 Ի զուր ելցէ ճգունք չարին 'ի կորուսա հողւոյ : (Կերթայ)

ՏԵՍՏՐՍՆ Բ .

ՍԱՀԱԿ (Առանձին)

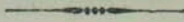
Որչա՛փ սրտիս դժուար թուի անտանելի
 Երբ մէկն գնայ յօտարս յաղագս ուսման և կամ օգտի .
 Նա անխտիր ժողովէ առնու զբարին ու չարն 'ի մի յաման
 Կամ թէ չար եւս միայն սնոտի ու փուճ բանիւք հերիքանայ ,
 Են եւս , ախ , են՝ որ զիրենք երբ տեսնեն մի մեծ յազգի
 Խլեն նոցա զբարքն ու գործ թողեալ զհայրենին ,
 Փետուր փոխեն դառնան իրենց բնիկ երկիր
 Իրենք են տէր , իրենք խելացի իրենք հարուստ իրենք մարդ ,
 Ո՛վ յիմար առեւարոյս փոխան թղի քաղեն տատասկ .
 Ի՞նչ ընեմ որն է միջոց հաստատու թեան իմ մանկուոյն (չուարելով)
 Որ չըլինի և ինք խլէ զչարն փոխան բարւոյն
 Ճարն ի՞նչ է , սորա ճարն . ճարն Աստուած
 Այն որ կարողն է և խնամող և տէր դ թած

(Մնկի վրայ ձեռքն երեսին)

Տէր կենդանի լցո՛ շնորհիւ հողւոյդ սրբոյ
 Տուր եղիցին հայրենեաց և քեզ հաճոյ
 Հայ մանկտին և ջան իւր քիրտն ու անխոնջ վաստակ
 Ո՛վ տէր նման գէր գառանց բիւրուց քեզ ընդունակ
 Ճշմարտութեան պահեա՛ զնոսա դու սուրբ յանուն
 Զերծ յորտղէն վառս քեզ տայցեն միշտ համու՛ն :

(Կանգնելով)

Ահա գան ելնեմ տամ իմ որդւոյ խրատ ու բան
 Որ կըօնից ու հայրենեաց սիրով հաստատ մնան ,

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

ՍԱՀԱԿ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏԻՆ

ՍԱՀԱԿ

Հարկ հայրենի զձեզ ստիպէ որդեակք սիրուն
Յաղագս ուսման պանդխտել յօտարութիւն .
Բայց ունկնդիք սրակ և վառք մեծայ Հայոց ,
Ժիր նման մեղուաց 'ի մէնջ ծաղկանց և շատ փնջոց .
Ժողովել զբարին բարի և զխտտանն 'ի բաց ձգել
Մի տալ տեղի չարին որ դայ զձեզ խարբալել
Այլ խորագէտ միշտ խորագէտ դիտել զկեղծիս
Ահաւոր այն թշնամոյն և զիւր չարիս .
Մի օրինակ չի նայել զերկունս և զլատակ
Յաղագս ուսման աիւ և գիշեր ոչ զշահոյս մի և սիրտ ձեր
անապակ ,

Մինչեւ ուսում զիւր ձգեսցէ հուր 'ի հոգիս
Նոր 'ի նորոյ կողմակերպել մարդ գովանիս ,
Եւ հայրենեաց ծնանել որդիս անձնանուէր
Որով 'ի մեզ թագաւորէ ճամբտին սէր ,
Սիրտ սոյ վատին որ քաջարանց է խրախոյս
Ներկային նորոգութիւն ապառնոյն յոյս ,
Ոնչուքն յոր վայր երբ փայլեցաւ եկաց ուսումն
Չարա՞ր ճոխս և վառաւորս ձրիւք ամէն .
Ո՛ զվայրենի մարդկան արար միտ ընդասունս
Սուր 'ի հանճար հմուտ յարուեստ 'ի գործ արթունս .
Հարստութեան դա միայնակ կրթութեան քոյր
Այնու մեղմի ազգի մարդկան բարք անհամբոյր .
Վա՛յ թէ ուսումն ճառագայթէր աշխարհ ամէն
Զլուծ խորտակէր զլուծ բռնութեան ազգս համօրէն .
Ոգատութիւն եղբայրութիւն վերայ երկրի
Հանդարտութիւն ընդ արդարութեան համբուրեացի .
Գայլք և գառինք 'ի միասին յայնժամ վարին
Մանուկ մատաղ անխասս կրէ զօձ 'ի ծոցին .
Քաղցր ինձ ստել ուսումն սրչափ բարեաց պատճառ

Որդեակք սիրունք անճառելի լոյս փրկարար ,
Լոյս որ ցօլայ պոյծառ քան զաստղ երէկօրին
Մոլորեցոյ առաջնորդել անքոյթ յուղին .
Լոյս ուր շողայ՝ զմութ փարատեց անդառնալի
Զարեւ ծագեց կենդանութեան բարձու փառաց բացաւ զուղի .
Հայաստանեայց փառք բարձրացի ո՛հ ո՛րչափ
Սուրբ հաւատոյն երբ լոյսք հասցեն թէ օժանդակ
Երբ ընդ բարի բարուց միանայ սուրբ գիտութիւն
Ի՞նչ փառք անտի և մեծութիւն և խնդութիւն .
Երջանկութեանն որդեակք սիրունք դն առաջնորդ-
Դա երկնային կենաց առնէ զմարդ հաղորդ .
Ուստի զձեզ կնքեալ յանուն Աստուածութեան
Արդ հրաւիրեմ դիմել սիրով ՚ի բացաստան
Հրաւիրեմ իսկ երթալ քաղել զծագկունս բարեաց
Խաչին սիրով զբարս պահեալ անեղծ անբիծ հեռի չարեաց .
Պինդ ՚ի հաւատ հաստատ ՚ի յոյս վառ ՚ի սէր
Ճշմարտութիւն փառք ձեր և կեանք և զօրութիւն նորանուէր
Յուշ ՚ի մտի զխումբ լաւաց արանց բազմաց
Վասն Աստուծոյ զանձինս և զկեանս զպատիւ փառաց
Որ զոհեցին չինայեցին զիւրեանց որդիս նաև միակ
Զի հայրենիք կացցէ մնացէ ազատ արձակ .
Յուշ որ զձեզ երկնեաց արեամբ տեառն միածնի
Յաւազանէն որդիս ծնաւ հօրն երկնի .
Մի մառանայք զանջինջ օծումն Հոգւոյն սրբոյ
Ամենուրեք զէնք ձեր լիցի բանք իւր ազդոյ
Երթանք ողջամբ սիրուն որդիք ծնունդք սրբոյն
Շողակաթի դարձ ձեր բարեաւ անդրէն ՚ի նոյն ,
Իցէ թէ ան տեսից զքեզ աչօքս կրկին .
Երկինք և եղիցի՞ ինձ այս շնորհ վերջին
Սակայն ո՛հ կամք քո Տէր իմ' . . .

ԱՇԱԿԵՐՏԻ ՄԻԱՔԵՐԱՆ

Վերջին բանք քո ցուցիչք ցաւոյ Տէր հողեւոր
Հարեալ զսիրտ մեր ամենից խոցեն ՚ի խոր
Գալարեն զորդիս զաղիս մեր կարնվէր
Երախտադէտ բանից դործոյ քո քաջալեր

Երթամք, այս մեր լիցի ուխտ առ Աստուած
Զինչ և զանուն զխառս և զկեանս վասն Հայրենեաց
Յօժար սրտիւ բոլորածօն հանել նուէր
Թէ հարկ լիցի վասն հաւատոյ մեռնել, մեռնել,
Ողջամբ մնայ մայր Հայաստան, ողջոյն ընդ ձեզ
Հարք և եղբարք կացջիք բարեաւ սիրով ընդ մեզ,
Համբոյր աչացդ Տէր հոգեւոր հայր մեր հարանց
Գուօ օրինակ քանոն ուղիղ հանուրց եղբարց՝
Համբոյր և քեզ տաճար էին սուրբ շողակաթ
Օրհնիթ 'ի քէն յարգանք 'ի մէնջ լիցի անհատ • (Կերթան)

ՀԱՅՈՒՆԻՔ

Այս կարիճներուն հետ լիցի Աստուած
Ծովէ ծով խոնջին որ վասն Հայրենեաց
Լցուի իրենց ուխտ դարձ առնեն բարով
Նման արտւորաց 'ի տուն որանով
Մեք այս Հայ որդւոց անուն չը մոռնամք
Որ ժամանակին մեր լինին պարծանք
Քաջ կարիճներուս հետ լիցի Աստուած
Ծովէ ծով հոգնին որ վասն Հայրենեաց •

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

ՄԵՍԲՈՎՊ ԵՒ ՍԱՀԱԿ

ՄԵՍԲՈՎՊ (Սահակայ երեսը նայելով)

Սուրբ հայրապետ ի՞նչ է այս դոյն դէմք վշտահար
ինչո՞ւ տեսնամ զքեզ օր քան զօր փոխան ու նիհար
Դու, Հայր, կրող վշտաց բազմաց միթէ կ'ընկճէ՞
Զքեզ հեռացումն քոց որդեկաց 'ի Հայաստանէ
կարծես արթուն հովւոյդ ելնեն ջանք 'ի զուր
Զոր վասն նոցա անխնայ հեղեր հանապազօր .

ՍԱՀԱԿ

Ոչ վստահ եմ վստահ, հայր սուրբ, մանկանց վերայ
Որ իմ ջան զուր և ոչ վաստակն 'ի փուճ երթաց .
Անշուշտ նոքա պիտի դառնան լի որայով
Ու Հայոց մէջ փայլին պայծառ բաց ճակատով .
Մի ցաւ չգիտեմ ի՞նչպէս մի ցաւ տիրած յիս
Տարածուած մէջ իմ ամեն ոսկերներուս
Այս զիս տանջէ, կարծեմ 'ի հողն ի իջցնէ
կամք Տեառն օրհնեալ ինք ամենի տնօրէն է .
Դնա՛մ Մեսրոպ, գնա՛ հանգչել քո յօթեւան
Արեւն 'ի մայր օրս ահա է տարածամ
Պատրաստ կանուխ այդոյն լուսով առ մեզ դալ
կամ թէ հարկ ինչ զքեզ ստիպէ առ իս փութալ . (կերթայ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

ՍԱՀԱԿ ԵՒ ԵՐԵՄԻԱՍ

ՍԱՀԱԿ (արթննալով ինքնիրեն)

Ո՛վ Տէր յիս հովիւս քաւեա՛ զՀայաստան
Փրկեա՛ 'ի սրբոյ սովոյ շանթէ մահուան

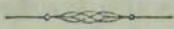
Ո՛հ այս այն բանք քո են . տէր տէր , չլծողուլ զՀայս
Նահատակին Գրիգորի զորդիս , մինչև յապայս
Սակայն ի՛նչ է այս ո՛վ սոսկմանս զի՛նչ տեսանեմ
Աչք իմ ՚ի վեր առ ահիս կանգնիլ չկարեմ .
Ահա բանին դրունք երկնից առաջի իմ
Ահա տէրն վառաց նստեալ յաթոռ քերովբէին
Ծով ծիրանի լուսոյ ընու զերկին և զերկիր
Կանաչ , կապոյտ ցօլ ծիածան սիւն երկնածիր .
Հրեշտակաց դասք գունդ գունդ առննն ելուէջ
Զխաբոյ այս վառք կամ զի՛նչ ճաճանչ փողփողնէջ
Քօղեն զլուսին մթեն զաստեղս խոր գիշերի
Իրբ թէ մերձ է օրն ահեղ դատաստանի .
Փառք սոսկալի գալստեան քո տէր ահաւոր
Զարհուրեալ կայ և դողայ անձն իմ մեղաւոր .
Զիմ զվերջին ընկալ զաղերս հովտէս վշտաց
Ծունր ՚ի գեանի որ աղօթեմ բաղկատարած
Ընկրկեսցի իմն ՚ի գալուստ հուր գեհնոյն
Սրբոց հանդիստ մեղաւորաց ես քաւութիւն .
Հանգարտութեան զեփիւռ հանուրս ծաւալեսցի
Թագաւորաց միշտ հաշտութեան գրօջ բացցի .
Թագ կապեսցէ արդարութիւն վերայ երկրի
Հայաստանիս իմ փրկութիւն աւետեսցի .
Օրհնեա տէր զիս և զհօտ քո այժմ և յապայն
Մի՛ յիշեսցի մեղք հարց յորդիս մի՛ յապադայն .
Բայց ո՛հ որպէս կարեմ ելնել քո առաջի
Տալ վասն իմ և ժողովրդեանս սպատասխանի
Դու անաչառ հզօր արդար ամենատես
Թէ զիս տէր տէր զմեղաւորս քննես , ու դատես
(Զեռքը երեսին սահ մը ընկղմած յետոյ վեր առնելով .)

Հո՛ս ես , Երեմիաս , դնա առ Մեսրոպ վարդապետն
Քահանայից որ իշխանաց բոլոր դասուն հետ փութայ առ յիս
Է իմ սպատուէր երկնից կողմէն
Ասել երթալ ՚ի գիրկ լուսոյ առ տէր որ Էն .

(Երեմիաս կերթայ Սահակ առանձին)

Վա՛յ թէ չը վերցուէր Հայոց մէջէն թագն Արշակունեաց
Կամ չը պակսէր ցուս ճոխուութեան տանէն իմ հարց .

Անցնէր բաժակ քո բարկութեան Տէր երկնի ,
 Սակայն աւանդ անդարձ վճիռ քո հրամաննի .
 Եւ անթողլի մեղք հարց մերոց առ սէր միութիւն
 Կատարեսցի որ վասն վերջնոց գէթ քո խոստում .
 Թէ Գրիգորի դարձեալ դասէն դաւաղան գացի
 Ելցէ այր հզօր 'ի սերնդոց Արշակունի
 Մեծ հայրապետ մեծաւ գործով նսացէ յաթոռ
 Քեզ երանի օր երջանիկ վրկութեանն օր .

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

ՄԵՍՐՈՎՊ ԵՒ ԵՐԵՄԻԱՍ

ՄԵՍՐՈՎՊ (առանձին)

Խոր տրտմութիւն տիրէ հոգւոյս ցաւ անսահման
 Թէ քող տիրէ մեր Հօր կենաց քող գէշ մահուան .
 Ո՛հ ի՞նչ դառնայ վիճակն Հայոց յետ իւր անկման ,
 Յան ու ցիր , անաէր , անոք և տարածիդ
 Թափառական անգութ բաղդին կամ խաղալիք
 Թէ Տէր շնորհէր հայրապետին թիւ մ՛ալ ամաց
 Մինչև հովիւ արժանաւոր տայր մեզ Աստուած
 Նա հանդանակ մեր հաւատոյ նա խրախոյս մեզ տկարաց
 Ուսուցիչ և առաջնորդ երկնից կենաց . (Երկնքը նայելով)
 Կարձես երկինք սգոյ քողով պիտի պատի
 Յարիւն բոսոր ճաճանչադեզ արեւ ներկի
 Մութ հորիզոն ամպ տխրամած սեւ օր սեւ լոյս
 Չարագուշակ ճիչ տատրակաց թռչնոց վուս վուս
 Երեմիաս գայ ահա վախնամ , ախ տայ բոթ մահու .
 (Գիմելով առ նա)
 Չի՞նչ Երեմիաս , ո՛հ ի՞նչ արդեօք բերես լուր մահացու
 Ընդէր վութաս դաս 'ի կողմանէ հայրապետին
 Աւետեաց ոչ անչուշտ դուժկան ես տխրագին
 Խօսէ չը ժուժամ

ԵՐԵՄԻԱՍ

Ոչ, հայր այդ քան մի վշտանար
 Բերեմ պատգամ իրաւ տխուր և մխիթար
 Զքեզ ու դաս քահանայից և իշխանաց
 Կոչէ տէրն հոգեւոր տալ զիւր զվերջ ին պատուէր կենաց :

ՄԵՍՐՈՎՊ (կուլայ)

Գիտցայ երեմիաս, լինէր հոգիս հողւոյն մատաղ
 Վազեմ երթամ օրհասն եկել կայ մեզ ախ ու վախ
 Բայց դու փութա ժողովէ զնոսա զոր յիշեցիր
 Որ դան առնուն զհօր օրհներնք հօր երկնաձիր :

ՏԵՍՏՐՍՆ Դ.

ՍԱՀԱԿ (Ինքնիրեն Մեսրովպ տեսնելով)

Խեղճ մարդ, որչափ, տես այլայլած և դիմադիտս
 Վիշան իւր սիրտ հաւատարիմ և անփոփոխ .
 Առ սէր տան հարցս բոլորովին է գրաւուած .
 Ոտք կթուցեալ ծունկ դողդոջուն տկար անկած ,
 Կարծես հիմայ պիտի փուռի վերայ գետնիս
 Չկարելով դալ հասանել մինչեւ առ իս ,
 Քաջ լեր Մեսրովպ ինչո՞ւ վհատի այդ քան քո սիրտ (Մեսրովպին)
 Ընդ կամս էին անդառնալի կամ յիւր հրաման .
 Թէեւ ընթացք իմ կատարուած և մահս հասած
 Չէ՞ պսակին արդարութեան եմ հրաւիրուած .
 Հարիւրամեայ այնչափ ցաւոց երկրիս տարել ,
 Ամեն իմ գործ վասն Աստուծոյ եմ կատարել ,
 Զգիտես՞ ինչո՞ւ
 Հեղ մի արժան օր մի արժան լինիմ տեսոյն
 Այս էր իմ միտք և կէտ կոչման մեր հաւատոյն
 Փառք Աստուծոյ, ահա ժամն եկաւ երթամ հանդչիմ
 Անանց կենօք ՚ի լեառն սուրբ յաւիտենին .
 Տրտմիս ընդ այս, հայր Մեսրովպ :

ՄԵՍՐՈՎՊ

Ո՛չ տէր հոգեւոր .

Որք թողուս զմեզ ոչ յաջորդ ժառանգաւոր
 Աթոռոյն քո հարց սրբոց , այս դառն վիշտ իմ սրտիս
 Ո՛ զմեզ խրատէ և արածէ 'ի դալարիս
 Ուղիղ բանից ճշմարտութեան զՏօա Քրիստոսի .
 Տօա որ դեռ նոր սկսաւ ճանչնալ չար ու բարի .
 Բնութիւն իւր մեղմ գիւրափոփոխ և նորասէր
 Ո՞րչափ օտար շնչմանց լիցի ծաղր ու երեր .
 Երբ դաւաղան իշխանութեան զլիւնն պակսի
 Ո՛հ մարդկութիւն յո՞ր աստիճան նուաստացի .
 Օրէնք լուծին , կրօնք հիմանց տապալի ,
 Եւ բռնութիւն և աւերում տիրեսցի .
 Հոգի անսանձ , ոչխար ցրուած հովիւ ագաս
 Տկար ճնշեալ հղօրն բուռն , չիք մեծաց անհ .
 Չիք որ հոգայ ցաւագարին դեղ ու դարման
 Կամ մեղաւոր հոգւոյն մի ճար բժշկութեան .
 Գիւտ կորուսեալ մի ոչխարի սև վիցի հոգ
 Ո՛ մահու չափ ճգնի ջանայ ազդիս անուան .
 Ո՞ ո՛ արդեօք զխեղճն ազատէ զորքն փոփէ
 Տաժանակիր մի հովուութեան ծանր լուծ կրէ .
 Երկինք ահա Հայաստան անգլուխ անտէր
 Մնայ անիշխան և անհովիւ անձնուէր (Կուլց)

ՍԱՀԱԿ

Մի լար հայր սուրբ թէ զայդ ամեն խորհիմք իրաւ
 Յետ մեր մահուան ցաւք մեր ազգին լիցին անբաւ
 Աղէտք բազում մահունք դառինք դայցեն Հայոց ,
 Յերկրէ յերկիր տանել զնոսա դերի այլոց
 Բայց օր մի հայր օր մի ծագէ արև Աստուած
 Որ սրդիք հարց կանգնին առնեն զչունչ կենաց .
 Յիշէ զոր քեզ և շատերուդ ես պատմեցի
 Ինչ որ յետ իմ դայ ազգիս մէջ չար ու բարի .
 Գիտակ և դուք աստուածային անօրինութեանց
 Յանձնէք 'ի նա զվիճակ ազգիս զհոգ անձանց ,

Գօտի ընդ մէջ ճրագունք լուցեալ պատրաստ 'ի մահ
Սպասէք գալոյ սուրբ փեսային արի անահ
Երկինք գիտէ պահել չարէն զիւր հօտ ընտրեալ
Կարծեն մօռնայ բոլորովին զանմեզն արդար
Ո՛չ ո՛չ 'ի զուր սուրբ Գրիգորի վաստակ անհուն
Ոչ միամենին վասն մարդկան թափած արիւն
Չառնէ անշուշտ չառնէ տէր զիւրն անաես ունայն
Մեղաւորին աջ կարկառէ աջ փրկութեան .
Սփօփուէ հոգի թող քո սրտին դառն վշտեր
Ահա դան առ մեզ քահանաներն և իշխաններ .

ՄԵՍՐՈՎՊ

Եւ բաղմութիւն նոցա ետեւէն դոյ խառնիխուռ
Անշուշտ վերջին քաղցր խրատուդ խմբին 'ի լուր .

ՏԵՍՆԲԱՆ Ե .

ՍԱՀԱԿ

(Ոտայ կանգնած և ամենուն առհասարակ)

Հասեալ 'ի դունն գերեզմանի եղբարք որդեակք
Զձեզ գոչեցի տալ զիմ օրհնիթ զվերջին կտակ .
Ի վերայ ձեր որդւոց թոռանց կենսացնցող
Տէր իջուսցէ 'ի սիօնէ զօրհնութեանց ուղիս .
Սյժմ և ապա շէն լիցի տուն ձեր հացալից
Միոյն հաղարս հոգ ձեր տացէ հաս պտղալից .
Թողունք որդւոց որդիք թոռանց յաջորդեացին
Սեռն յերանացդ դարէ 'ի դար չը պակասեցին .
Ուրախ զուարթ և բարդ աւաճ հողւով մօռք ,
Անուանց ձերոց , յամեն տեղիս հնչեցի դով
Հարստաճիք հաստատեճիք և մեծացիք ,
Երկայն արեւ երջանկաճիք և զօրասճիք .
Ամպ հոյանի ձեզ հօգին սուրբ երբ համազգայ
Ժողով նախիք խորհել զօգուան զՀայրենեաց .

Զձեզ աղաչեմ, իշխանք Հայոց, զերծ ՚ի կրէս
Զերծ ՚ի կրից ծանր ՚ի խնդիրս կնճռալից,
Որպէս զմարդ գուք մեռանիք առհասարակ
Ահաւոր է նա քաղիւ զձեր զոգեակ,
Համարն յթ և համակրօն և համակիր
խորհել գործել աղբել զօրել միշտ ժիրաժիր,
Թէ օր գայցէ մահ գուժեսցի Հայաստանեայց,
կամ բռնութիւն առ յուրաստ կալ յԱստուծոյ հարց,
ի մոռացօնս զինչ և զպատիւ զիեանս և զօրդիս
կանգուն յօտին այսու ազգ մեր և Հայրենիս,
Իշխանական յեա իւր թագին որ արդ բարձաւ
Գժտումն և հեռ զի՞նչ ոչ առթեն սրքան դէս ջնու
Հոյք իշխանաց արանց լուաց ձեզ օրինակ
կամ արքայն ձեր Մեծն Տրդատ, բաղմալաստակ,
Յիշէք զմեր քաջ ձեռնտու զՎառանգայուհի
Զարքայն Հայոց աէրն ազգասէր իշխանն Սեպուհի,
Զի՞նչ և զոսկի զջան և վաստակ որ անխնայ
Սիրեաց և ետ ՚ի յօգնութիւն աղղիս հայկայ,
Զինչ առաւել քան զլրում պարտոյ միոյ վեհի
Որ միշտ լինի սատար ուսմանց և արուեստի,
Երբ կառավար միում ազգի յօժարակամ
Թափէ զիւր կար ընդ իշխանաց ժողովրդեան,
Ո՞րչափ բարիք քանի շնորհ անտի ծագի,
Դիմէ յառաջ ազգն ամենայն ձրիք վայլի,
Պակասութիւն է անձանօթ այնպէս մի տան
Ոյր բնակիչք գործեն խորհին միշտ միաբան,
Յաջողութիւն է ձեռնտու նոցա գործոց
Հանդարտութիւն թագաւորէ վերայ զլլաց
Երջանկութիւն անդ բնակել ցանկալ ցանկալ
Զի առաջնորդ իմաստութիւնն է այնպիսեաց,
Տէր հաստատեաց զձեզ տանուտէր մեր աշխարհին
Տնանկն աղքատ ճնշեալն անզօր որբն և այրի,
Իրքա երկրէս Աստուած յերկնից ձեզ աջէ
Զի իրաւունք դատ զոր առնէք արդար է,
Առատաձեռն և ողորմած միշտ ազգասէր
Ահա պատիւ ահա անուն մեծութեան ձեր

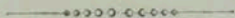
Այսու և դուք գանձէք յերկինս գանձ անսպառ
Տիրող արդար ստացուածոց դարէ 'ի դար (ժողովրդեան)
Դուք, ժողովուրդք, ինչ զոր ասեմ մի մաւանայք
Յօժարք 'ի մահ վասն Աստուծոյ, յոր հաւատայք
Աչք 'ի յերկինս կեանք հայրենեաց սիրտ սրբութեան
Սէր առ ընկեր սէր յընտանի սէր առ իշխանս,
Հաւատարիմ և հնազանդ որ ձեր գլուխն է
Ո՛չ մի տրտունջ բնաւ զումեքէ այլ ձեր զանձնէ .
Հնազանդութիւն այս է անքակ յօդկապ սիրոյ
Սէր միութեան և միութիւն ոյժ կորովոյ .
Ատելութիւն և հեռ սրչափ ծնին չարիք
Ուր որ դոքա գտնեն տեղի, զոք խաղալիք
Տանց բաժանում աւեր շինուց անկումն փղզաց .
Լաց ու կական թշուառութիւն կորուստ կենաց .
Այդ անիծեալք չե՞ն որ Հայկայ աւրեցին տուն
Բարձին զթագ փառքն ու պարծանք զիշխանութիւն .
Երբ օձի պէս սողայ ձեր ծոց սլ հայկազունք
Վաղուց անտի ձեզ զիւր տուած յիշէք մահունք .
Միանձ, մի դէմ, մի միտ, խորհուրդ կամ մի հոգի
Իբրեւ ամենքդ միոյ հօր մօր հլու որդի .
Հայեր աչք իմ, այսպէս իրար սիրեցէք
Մէկզմէկու պատուել պաշտել ջանացէք .
Յոր դեհ յոր դէպ գտանիցիք 'ի Հայս յօտարս
Ամուր բռնել Լուսաւորչայ զպատուիրանս .
Աչացդ առջեւ բազմատեսակ իւր չարչարանք
Խրատ, օրինակ, բանտ խորվիրապ, անտար տանջանք .
Այսպէս և խեղճ մեր հայրենեաց աննիշ անուն
Փայլէ, փողփէ, զօրէ զամեն սէր միութիւն,
Բայց Հայաստան . . . քանի քանի դեռ սուր հարուած . . .
Ոգին Հայոց 'ի քէն անբաժ, յոյս փրկէ զքեզ Աստուած,
(Քահանայեց)

Ո՛ հովիւք դէտք իսրայէլեան դուք բանակին
Բարձրացուցէք, բարձրացուցէք զբարբառ յերկին
Ուրաստ յընչից ուրաստ յանձնէ ուրաստ 'ի տանց
Գոչել, փողել, յաջ և յահեակ զբան կենաց,
Ձիք աստ ձեզ մաս զրահ զղեցեալ էք հաւատոյ

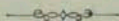
Էր սաղաւարտ փրկութեան ձեր վերայ գլխոյ •
Հազարապետք խորին խորոց Աստուածային
Ի յաստարէզ մրցմանց մտեալ ընդդէմ չարին
Չաստուած միայն գիտել աչաց ձեր առաջի
Չձեզ և զԱստուած ոչինչ քան զայս 'ի մշջ երկրի
Կնալով գնասջիք հասանիցէք մինչև ցկէտ
Չինուորք երկնի բարբառք նորոյ կենաց անկէտ •
Չգեղ զաշկունս անթիւ աստեղց յանհուն դաւառ •
Չմիտ մարդկան միտ երկրաքարչ յէնն ամբառնալ
Յէնն՝ որ էն միակ ծնող հանուրց բաշխող բարեաց •
Առ սէր էին գերել զողիս սյս մահացողաց
Արփիք մեծք մեծք լոյս հիասքանչ անգ 'ի յերկին
Նուա՞ղ քան զսոցայս մտածիցէք զփառս Աբարչին •
Թափշտակեալ գամ մի 'ի բարձունս բողոր մտով
Խորհիլ խորել զոր ինչ յերկինս գաղտ ընդ քողով
Ի՞նչ այն երկիր զիարդ արեգ այն աշխարհին
Բոցաճաճանչ կամ լոյս փառաց հոգեղինին
Որպէս ոգիք կամ ո՛նոցա կառավարող
Ահեղակերպ և բազմաշեայ էից տիրող •
Չինչ կեանք անանց պսակ ճաճանչ յաստեղց ոսկի
Տիւ անգիշեր լրացեալ հանգիստ յախտենի •
Ո՛րպէս գետ մեծ անդորրութեան ընթաց ընդ այն
Նու զսիրտ զեղու զողիս ուղիս բերկրութեան
Եւ ո՞րպիսի ոգիք հրեղէնք զօրք հրեշտակաց
Խու՛մբ երկնայնոց փառք Աստուծոյ լոյս երեսացն •
Գիտացեալ զայս՝ դուք քահանայք և վարդապետք
Չտիւ և զիշեր անթուլ անխոնջ ձեզ զհեա •
Չբազմութիւն որդւոց մարդկան սիրողս երկնի
Ոգի 'ի բռին անբիժ վարուք հորդել զուղի •
Սփոփել զայրին առն անառգ լեալ պատսպար
Չտկարն փրկել հզօրն ահել հիգոյն գթալ •
Մերկին ծածուկ տալ իջեւանս և հիւրոյն
Երես 'ի յետս զանանկն չառնել անտես ուրոյն
Հիւանդաց տես ըանտարդելոց երթալ 'ի յայց
Չազատութիւն խնդրել աղգիս 'ի վորձանաց •
Ո՛ հոփիք գէտք արժել զհօտ և ոչ զանձին

Զհօտ Գրիստոսի փրկեալ ամբիժ արեամբ Գառին
Անօրինին հողալ զգիւտ կորեալն հողւոյ
Անահ խրատել անլախ ազդել վասն Աստուծոյ .
Տրտունջ աստի , տրտունջ անտի , լուր յորսողէ
Չայն 'ի յերկրէ ձայն 'ի լերանց յանապատէ
Չայն մե՛ծ մընել զձեզ և ձեր զանուն ամբիժ
Մահ 'ի ներքուստ , մահ յարտաքուստ , մահ յամենից .
Բայց անխռով որդիք երկնից ծնունդ լուսոյ
Ինչ որ ծախսէք կեանք զոր դնէք վասն հաւատոյ
Սակաւ է միշտ նկատմամբ փառաց սպարաստելոց
Տեառնէ յերկնից կամ տանջանաց ասեղ դժոխոց .
Չի նա Աստուած է աստուծոց դուք սարտական
Իշխանք հողւոց և փրկութեան դէտք յաւիտեան .

(Վար կեցոյ) .

ԱՐԱՐՈՒԱՆՆԵ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՏԵՍՍՐԱՆ Ա.

ԵՐԵՄԻԱՍ, ՄԵՍՐՈՎՊ, ՎԱՐԴԱՆ, ՀՄԱՅԵԱԿ, ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

ԵՐԵՄԻԱՍ (Առանձին)

Սուգ ան երկինք սուգ ան երկիր վշտըմբեր
Ողբա՛ Սիօն, լաց Հայաստան, սգացէ՛ք Հայեր,
Շիջաւ ճրագն Հայաստանի բարձաւ իշխան
Հովիւ ընտիր հօտին ֆրիստոսի անքուն պահպան,
Անձնատուչորն բազմաչարչարն և նուիրեալն
Թռաւ յերկինս ոչ եւս է այլ՝ ոչ եւս յայխարհ.
Ո՛ր թագաւոր, ո՛հ ՚ի զարմէն Արշակունի
Ո՛ր քահանայ սյժմ ՚ի ցեղէն Գրիգորի.
Դիտապետ քաջ հզօր զինեալն ընդդէմ չարի
Ահա Հայոց (շիտլը ցցնելով) հայր բարերար և պաշտելի.

ՀՄԱՅԵԱԿ (հերս մտնելով)

Հայրիկ, հայրիկ.

ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

Որբ ձգես զմեզ երթաս հայրիկ

ՎԱՐԴԱՆ

Թռար կառքդ Հայաստանի, թռար յոյս միայնիկ,
Դու միայն տէր և մնացորդ տանն Գրիգորի,
Ո՛հ չը ժուժամ, դու սյժմ անկենդան ՚ի գետնի
Կեանքս կենացդ հողիս հողւոյդ մատաղ
Ո՛ իմս հայրիկ, ցաւիմ ցաւիմ, Հայաստան քեզ աւանդ
(Կը մարի).

ՄԵՍՐՈՎՊ (Մօտենալով)

Մամիկոնեան Տէր մախթարուէ հողւով սրբով,
Մակաւ մի սուգ սուգ մեք առնումք սակայն չափով.

կամք տեառն օրհնեալ հայրապետիս այս և մաղթիք
 Որ չք վշտանամք անյուսաբար ցաւով սաստիկ .
 Դառն է կորուստ , ծանր գերանդի այս մահուանս .
 Ի՞նչ բնեմք , Մամիկոնեան Տէր , այս է բաժին մեր և այս կեանս
 Ե՛լ կայ յախն (Վարդան կը կանգնի) ունիմ՝ կտակնորա կողմէն
 Զոր ինձ ասաց ձեզ հաղորդել մի մի զամէն .
 Հանդուցելոյն յարգել զկամս յետ իւր մահուան
 Յետ մնացելոյ է անհրաժեշտ պարտք սրբազան .
 Լուսաւորչայ որքան ցեղին կայ կալուածներ
 Մեր Տրդատէս թագաւորին ըրած շնորհներ ,
 Շատ զիւզօրայք հող ու գետին մշակութեան
 Բանիւք վաւեր կտակէ տանդ Մամիկոնեան .
 Վարդան , Հմայեակ , Համազասպեան իւր քաջ թոռներ
 Յայտնեաց լինին այդ ամենուն որ նորա տէր .
 Բայց մտածեմք տալ մի թաղումս փառաւոր
 Հայրապետիս Հօր բազմերախտ արժանաւոր .
 Ի յԱշտիշատ նա կտակեց զիւր գերեզման ,
 Հռչակաւոր թող գեղդ լինի իւր դամբարան .
 Մեկնիմ վասն այդ առնել մի գործ խորհրդաւոր
 Երթամ մի լայք , ինդրեմ , տեարք իմ , լիք չափաւոր .
 (Կերթայ)

ՏԵՍՍԲԱՆ Բ.

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԲԱՀԱՆԱՅԻ ԵՒ ԻՇԽԱՆԻ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ

Սէն ինչպէս կեամք , Հայրապետիս յետ մահուան ,
 Հողին պայծառ հաւատն լոյս ինք տէր Հայուն
 Անձն ճնշած վասն հայրենեաց սիրան Աստուծոյ ,
 Լոյս մարմնաւոր արեգ Հայոց սերովք սիրոյ .
 Խմած արբած իւր հոգեբուղիս սուրբ խօսքերէն
 Ի՞նչպէս տեսնամք զհովիւ քաջ վերցուած մեղմէն .

ԲԱՀԱՆԱՅ ՈՄՆ

Տեսի աչօք զնորա շատ գործեր գործած

Չոր չը կարեմք չասել զնոսա դործ հրաշալեաց ,
Երբ գայր դնել ձեռք 'ի վերայ նեղ հիւանդին
Հիւանդն յառնէր և կամ մեռնէր նոյն ըսպէին
Բերնէն ելած աղօթքն երբէք չանցնէր 'ի զուր
Թէեւ տկարն լինէր շատ գէշ և մահուան դուռ .
Այսպէս և այլ շատ դործերու նա եղած տէր
Չոր ես թողում ժամանակին 'ի յայտ բերել :

ԱՅԼ ՈՄՆ

Խորին հոգւոյ տէր եղած էր մարդարէի ,
Նորա առջեւն մերկ էր ծածուկն և ապառնի .
Կորովաբիւր արծւոյ նման տեսնար զաւեր
Չհայրենեաց , ցաւօք սրտի հալէր մաշէր .
Երբ որ բերան բանայր խրատէր զազգ մեր Հայոց
Ցայտէր ցոյցնէր ի՞նչ զօրութիւն զի՞նչ կրակ ու բոց .
Սէր միութիւն այս էր նորա մեզ ներշնչած
Բոլոր ճառերն սէր միութեամբ էին օծուած :

ԵՒ ԱՅԼ ՈՄՆ

Ճրագ լուսատու փայլէր վերայ աշտանակի
Կամ լերան վերայ նման շինուած մէկ քաղաքի .
Սմենեցուն աչք միշտ 'ի նա և իւրն հայէր յամենեւեան
Բանիւ , գործով , արդեամբ , հզօր հոգւով մտօք աննման
Սմենեքեան՝ ուստր , դուստր , հայր և որդի
Կին , ամուսին , և շինական , քաղաքացի
Իշխան , տէրտէր , և վարդապետ , եպիսկոպոս ,
Ջնա ունէր աղբիւր իմաստից անհատահոս :

ՎԱՍԱԿ

Երբոր խօսէր , խօսքն ազդու քան զկայծակ
Անցնէր միտէր մարդուս սրտին մինչեւ յատակ .
Դողդողայի երբ հաղորդէր ինձ մի պատգամ
Հանել 'ի զլուխ զայն կամէի խոկ առ ժամայն
Ինչ , անձ , հոգի , կիանք , զօրութիւն մթերք գանձուց
Սու գիմագրութեան ծախսել ուզեմ՝ տարապարտուց .
Ճիգ մ'հանելոյ չգայր սրտիս վստահութիւն ,
Կարծես ցայտէր յաչացն անսաստ մի զօրութիւն :

Մի թիւդական աներեւոյթ ունէր կորով
 Զմարդ կասէր չար խորհուրդէն կարծես զօրով .
 Նա զօրութիւն բազկաց մերոց պատերազմի նա մեր Աստուած
 Առանց նորա թոյլ մեր հոգիք վատ ու պարտեալ 'ի թշնամեաց .

ՎԱՐԳԱՆ

Բերան բանայր՝ երկասյրի սուր էին խօսքերն
 Բարձրաթռիչ խորս իմաստից հոգին ճակրէր .
 Ծով դիտութեան զերկնէ զերկրէ անդուլ խօսէր ,
 Հուր բորբոքէր անծակական սէր ներշնչէր .
 Այժ տայր վատին մեղաւորին դարձ ու զղջում
 էր զօրութիւն և քաջալեր առաքինւոյն ,
 Հայաստանն սիրով որչափ վառ էր իւր սիրտ
 Գիտէք ամենքդ զլացն ու կոծ զջանն ու քիրտ . (Աչերն սրբելով)
 Աստուածային են այսպիսիք վեհ հոգիներ
 Զժողովուրդն դան 'ի կադէս կարապետել ,
 Գան երեւին ժամանակ մի վարսամի պէս ,
 Շողան , ցոլան , տան մարդկութեան փոփանք պէս պէս .
 Անկարծ թռչին ամիտիին ծոց էին աստեղց Հայր
 Զարարս , զանձինս և զկեանս թողեալ մեզ 'ի տիպար .
 Զինչ ինչ տացուք մեք փոխաբէն նոցա բարեաց ,
 Հոգի՛ք , ցոյք Տեսուն լոյս փրկարար մահացուաց .

ՎԱՀԱՆ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Մի յիշատակ դարուց 'ի դար որ մնայ տեւէ
 Իւր դիւցազին մեզ ու ապագայոց զարարս յիշէ .
 Հօր սահակայ կանգնել արժան վանք մեծաչէն
 Փութամք զայս 'ի գործ դնել մեք համօրէն ,

ԻՇԹԱՆՔ

Հաճիմ'ը բնդայն .

ԲԱՀԱՆԱՅՔ

Քաջ է խորհուրդդ սպարապետ ,

ՎԱՐԳԱՆ

Սրբեմն փութամք այժմէն 'ի գործ , Տէր է մեզ հետ ,
 (Կերթան)

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

ՍԱՀԱԿԱՆՈՅՇ ԵՒ ԳՕՏԻԿ

ԳՕՏԻԿ

Աշտիշատու գեղին վերայ շատ եմ ապշած ,
Շատ նշաններ խօսին զդորա նախնի փառաց .
Բարձր սարի վերեւ կանգնած որպէս դշխոյ
Ունի պաշտօն զմարդ հաշտել ընդ Աստուծոյ .
Այս ծործորակ այն անտառակ որ առ երի
Չեն աննշան ոչ ցուրտ աղբիւրն ոչ ծառքն հացի .
Գեղեցկագիր զայդ հոյակապ եկեղեցին
Թէ ո՛վ չի նեց , պատմէ խնդրեմ , զէթ զայդ Տիկին .

ՍԱՀԱԿԱՆՈՅՇ

Շատ հին դարուց յիշատակներ մտացս բերես
Իմ որ ցաւիմ դեռ լուր չեկաւ Հայրապետէս .
Սակայն սորված աստուածապաշտ իմ հայրերէն
Անխնայաբար քեզ մի առ մի պատմեմ զամէն .
Սուրբ Գրիգոր Կեսարիայէն իւր 'ի դարձին
Հիմնեց շինեց զայդ փառաւոր եկեղեցին .
Դա առաջին եկեղեցի մէջ մեր Հայոց
Երբ սկսաք զլոյս հաւատն տեսնել սրբոց .
Բայց դորա տեղ փայլէր մեհեան նախ մեծապանծ
Մեհեան շքեղ բազին ահեղ գիք գերապանծ .
Թուով երեք , անուամբ այնչափ հռչակաւոր
Փառք մեր Հայոց և այլազգեաց ուխտ զօրաւոր .
Զմին վահագնի Հոյ Հերակլին ասեն արձան
Ոյր սակս 'ի Մուշ խմբի մեծ տօնն վահէ վահեան .
Զի վահունիք քուրմք և սերունդք մեր վահագնի
ՅՍ.րմաւրայ աստ փոխադրեցան յետ Սրտաշխի .
Աշտիշատ էր 'ի հնուց անտի նոցա կարուած
Ուստի տանել անդ ուզեցին զիւրեանց աստուած .
Արձանն ոսկի տայր զպատկեր իւր դիւցազին
Գլուխ քաղելով մարդախոշոչ բռնաւորին ,

Երկրորդ արձանն ոսկիահատ մէջ տաճարին
էր Անահտայ դից ոսկեմօր ոսկիածին .
Մորա անուան էրէի պէս ազատածեմ
Յոււր եղջերով ոսկեղօծեալ առնէին ճեմ .
Ոյց եղջերաց մէջ մահկաձեւ փայլէր նշան
նշան իւրեանց անգլխասելի աղատութեան .
Ամենուրեք քաղաք ու գիւղ իւրեանց ճեմարան
Ոչ ոք իշխէր մօտել նոցա ոչ Հռոմյի դոռ իշխան .
Երրորդ մեհեան ճոխ արծաթով լեցուն ոսկւով
Մեհեան արգոյ սրքան զամեն էր նախ պատուով
Աստղկան դից սենեակ վահագնի կրէր զանուն
Սա տարփաւոր զի Հերակլի էր գիւցաղուն
Տիգրան միջին մօտ մօտ կանգնեց զայս արձաններ
Զերթ սիրավառ հարս ու փեսայ երկամուններ
Ինչ ցնծութիւն սրքան սէր էր Տարօնեցւոց ,
Երբ դայր դոցա տօն վարդավառ հանդէս փնջոց
Զփունջ փունջ ծայկունս նարդոս քրքում շուշան վարդեր ,
Մայրն սիրոյ հիւսան պուակ այն օր առնէր .
Գրիստոնէից դոցա ծէսեր յաջորդեց ,
Եւ օր քան զօր Աշտիշատայ անուն փայլեց .
Անուն որ կրէ մեր Արտաշէս թագաւորէն
Բայց այս գեղի հիմն ով ձգեց ես ոչ գիտեմ .
էր Աշտիշատ շանթ արգիլող զոհից տեղի
Հայոց արքայք աստ խմբէին յաւուրս տօնի
Անդ բովանդակ խմբէր աշխարհ մեծ էր հանդէս
Զի զհաշտութիւն դից խնդրէին զոհիւք պէս պէս .

ԴՍՏՐԻՒ

Ուր հնութիւնք զմայլեցնեն զիմ սիրտ Տիկին
Սիրտ որ արդէն մի բան յղանայ վասն այդ գեղին
Չէ շատ զոհից թէ յաջորդեն տէրունակներ
Եւ կռապաշտ սովորութեանց սրբոց ծէսեր
Խորհիմ, կամիմ հանել ծախել զիմ զարդ ոսկի
Կանդնել այդ տեղ ինձ յիշատակ մի սխրալի
Եւ սրքան զօր քանի գնայ մեծնայ շէնքով
Յիշի ասի փայլէ փողփէ նոր նոր պատուով .

Թող ճշմարտին անուան սեղանք և խաչք կանգնին
Փառաւորել քան զխիշատակս դիւցազանց հին .

ՍԱՀԱԿԱՆՈՅԵ

Լաւ մտածես , բայց հիմա ալ չէ վար պատուով
Բոլոր աշխարհ Գտորիկ հնչեց իւր վէպն ու գով .
Սուրբ Գրիգորի է աւազան դորա աղբիւր
Թոր մկրտեց զղօրս Հայոց զերկտասան բիւր
Ծորան ջրին ալեաց վերայ ցոլաց Մեռոն
Սրբեց օծեց զՀայ ըմբիշներ ֆրկլի կրօն .
Զամպ լուսաւոր իջուց հողին իւր հաճութեան
Դոքա որդիք եղեն լուսոյ և տուընջեան .
Հայաստանի եկեղեցեաց մայր իւր տաճար
Կարեմ ասել էջ Միաձնայ Շողակաթին դա հաւասար .
Սյդ հինօրեայ ուղէչ ծառոց հացուտ պուրակ
Դանիէլի սուրբ ծերունւոյն է անտառակ .
Սիրէր ալւորն անցնել զիւր օր յերր առուակին
Կարգալ տքնել կամ խորհել զօր դատաստանին .
Թել թել կախուած այդ ծառերսւն լայն տերեւներ
Գաղտ ճգնութեանց վկայեն սրբոյս սօսանուէր .
Արեւ ծագէր ինք մտածէր յարեւն Սստուած ,
Լուսնի լուսով դեռ աղօթէր վասն Հայրենեաց .
Երուսաղէմ իւր ցանկալի հայրենիք
Վերին սիօն իւր սիրելի ոստանիկ .
Երբ թոպամահ մեռոյց Հայոց անդ... թ արքայն
Այն սարաբարձ վերջն իւր եղաւ շիրիմ դամբան .
Զէ՞ որ այս գեղ մեծն Ներսէս կաղմեց ժողով...
Բայց ահա դայ հայրն Մեսրոպ ախ տխուր դէմքով .

ՏԵՍՏԱՐԱՆ Դ .

ՄԵՍՐՈՎ ՅԵ ԸՌԱՋԻՆՔՆ

ՄԵՍՐՈՎ (Սահականուշայ)

Քաջ լեր տիկին յաղթէ ցաւոց մի՛ վհատիր
Սակաւ մի սո՛ւգ . . . համբերատար սիրտ ունեցիր .

ՍԱՀԱԿԱՆՈՅՇ (Ընդ միջևում)

Ինչպէս խօսիս հայր սուրբ, խօսքդ մութ, դէմքդ տխուր
Չբլինի՞ գուժես զմահ իմ հօր՝ հօր երկնատուր .

Բացուէ, բացուէ, ցրէ զկարծիս վարդապետ հայր,

(Երեսը նայելով)

Այն անշուշտ ընտիր հովիւն ոչ եւս է այլ (կը մարի)

ԴՍՏԻԿ

Իրաւ հայր սուրբ, վախճանեցա՞ւ մեր Հայրապետ

Որբ ձգեց զմեզ թռա՞ւ գնաց քաջ գիտապետ (կը մարի)

ՄԵՍՐՈՎՊ (Ինքնիրեն)

Մարդ ալ չկայ ջուր ճակատնուն բերէ ցօղէ
Թերեւս դոցա ցաւն ու կրակ քիչ մը հանդարտէ
Չայնեմ, Դատրիկ, Սահականոյչ, առէք քաջալեր
Թող հոգին սուրբ հովահրէ զձեր սրտեր .

Թողէք զլաց ու թաց որ մարդու սիրտ լափէ կիզէ
Մխիթարուէք հոգի առէք չափ դիք ցաւոց՝ հերիք է .
Կացէք յօտին ուշ ՚ի մտի մի՛ յուսահատ

Սակաւ մի սուգ տեառն է այս կամք, քաջ լիք, մի՛ վատ .

ԴՍՏԻԿ (Արթննալով)

Հայր սուրբ

ՄԵՍՐՈՎՊ

Արի կանգնել ջանա՛ դու իմ աղջիկ
Ձուր բեր ցօղէ տիկնոջ ճակտին ել դու Դատրիկ .

ԴՍՏԻԿ

(Չայնելով Սահականուշայ և ջուր բերելով)

Արի՛ Տիկին փառք տամք յերկնի նայեմք յԱստուած
Անսուտ իւր կամք անդարձ վճիռ իւր հրամանաց .

Ելիր Տիկին ումպ մի ջրէս ա՛ռ սփոփուէ

Ա՛ռ անց իրեն ասես չթափի տերեւ ծառէ .

ՍԱՀԱԿԱՆՈՒՇ (Արժանաւով)

Ո՛վ իմն հայր, հայր պարթեւազուն հողեւոր Տէր
Ո՛ւր դու թուար յո՞ համբարձար, ո՛ւր գնացեր, (կը մարի)

ԴՍՏՐԻԿ

Եւ ես հայր սուրբ չը կարեմ՝ . . . (կը մարի)

ՄԵՍՐՈՎՊ (Բարձր Հայնով)

Տիկնայք չեկայ մատնել զձեզ դառն ցաւոց
Ձանչավի թողէք (ինքն աւլաւով) զլաց ու կոծ զկրակ ու բոց .
Ունիմ մի բան ձեզ հաղորդել թէ արդ լէք
Վասն այն եկի իր կարեւոր թէ կատարէք . (կեւեն սուրի)
Դառն է իրաւ Հայրապետիս հրաժեշտ վախճան
Ընդ այս ոչ ոք կարէ չառնուլ ցաւ անսահման
Բայց անօգուտ, միայն մեզ պարտ՝ վերջին սպաս մ՝
Տալ հանդէսով իւր ոսկերաց սգաստրաս .
Վերջին շնչոյն ես քաղեցի զպատուէրներ
Ի Յաշտիշատ տանել զմարմինն թաղել ասէր .
Եթէ կամիք այդ դեզ լիցի իւր դամբարան
Արժանաւոր հօր անդ կանգնեմք օրհնից սեղան .
Մի քարուկիր եկեղեցի ծածկէ զշիրիմ,
Դասարիկ ահա գամ՝ քեզ բանալ զխորհուրդս իմ .
Թող ձեր անուամբ կանգնի շինի այդ նոր տաճար
Պարտ ու պատշաճ տանդ յիշատակ մի սրբավայր .

ԴՍՏՐԻԿ

Լաւ խորհեր ես հաւանութիւն զիմ տամ սմա
Տէր վարդապետ զդործն ՚ի դլուխ հանել փութա .
Ես իմ կողմէն դնացած ծախքեր հողամ գոցեմ,
Հօր բազմաշխատ կանգնել փառաց տաճար վսեմ .
Թող Աշտիշատ գտուի յիշատակ Մամիկոնեան
Նա որ տէր է մեծ աշխարհին Տուրուբերան .
Չէ շատ լինին մերքն հիմնադիր այդպէս մի իրի
Իր յոր կոչէ պարտ սրբազան մի իշխանազնի .
Իցիւ վանք մ՝ալ անուան նորին ես տեսնայի

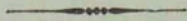
Ինչպէս խնդրէ երախտիք հօրս մեր Պարթեւի .
Ձօր ու գիշեր անդ պաշտօնեայք ժիր վաստակեն
Ընդ հովանեաւ Հայրապետիս հսկեն մաղթեն .

ՄԵՍՐՈՎՊ

Չէ ինչ հեռի այդ խորհրդոյդ և կատարում
Ազգ իւր կողմէն փութայ կարծեմ տալ դմա լրում
Հանել ճամբայ զհայր շքով ուստի երթամ
Առնել հանդէս մի փառաւոր իւր յուղարկման . (Կերթայ)

ՍԱՀԱԿԱՆՈՅՇ (Աշերն սրբելով)

Դատրիկ ահա բաղձանքդ առնու զիւրն զկատար
Անմահութեան քեզ յիշատակ այդ սրբաւայր .
Խմ սիրեցեալ հօր դամբարան որ անդ լինի
Քո Աշտիշատ նոր նոր փառօք փայլի պատուի .
Թագաւորներ հայրապետներ անդ ժողովին
Այժմս ալ նուազ պատուով մարդիկ պակաս չը լինին .
Ով թէ որչափ քրիստոնեայ ուխտաւորներ
Գան խմբեն տօն գիմեն առ նա ցաւագարներ .
Երթանք տեսնալ և տալ համբոյր մեր հօր աչաց
Սէր կաթողին համբոյր վերջին արտօսք աչաց . (Կերթան)

ՏԵՍԱՐՄԵՆ Ե .

ՅՈՎ.ՍԷՓ, ՅՈՎ.ՀԱՆ, ԵՒ ԵՐԵՄԻԱՍ

ՅՈՎ.ՀԱՆ

Ի՞նչ լուսեղէն կամար փայլէր ճաճանչավաւ
Հայրապետին մարմնոյն վերայ աստղեր շողար .
Իր գողազին սեւ պատանաց խաչին երես ,
Կարծես զուարթուն հոգին հանդչէր ծիծաղ երես .
Խն ի տանն սուրբ երեսէն մի լոյս ցայտէր ,
Մարմնոյ բոյրն ով ի՞նչ անուշ հոտ մի բուրէր .

ՅՈՎՍԷՓ

Այժմ իւր հոգին ազաւնւոյ պէս թեւաւորած
 Ազատաբար թռչի երթայ առ տէր Աստուած
 Թռչի երթայ առնուլ զհանգիստ ընդ Աստուծոյ
 Զի աստ գործէր անխոնջ անդուլ զգործ հոգւոյ .
 Թէեւ մարմինն ծածկի ընդ հողով անտես մեղմէ
 Եթէ կանչեմք հոգին առ Տէր բարեխօսէ .
 Հոգի , որ կայր քանի բնակած իւրն 'ի մարմնի
 Եւայր խօսէր և տայր քարոզ ում և լիցի
 Բզխէր զաղբիւր իմաստութեան հովն ոստանի .

ՀՄԱՅԵԱԿ (Ներս մանկւղ)

Գիտէք Յովսէփ 'ի յՈլջտիշատ տաճար կանգնեն
 Որ Պարթեւ հօր անդ զմարմին հանգուցանեն .
 Խումբ խումբ Հայոց արանց , կանանց և շատ զօրաց
 Զգործն 'ի գլուխ շուտ տանելոյ անդ ժողոված
 Մեծ ու պղտիկ գան մասնակցիլ այդ ձեռնարկին ,
 Կաթ մը քրտինք թափել սիրոյ Հայրապետին .
 Երբ կենդանի խօսէր գոչէր վասն իւր հօտին
 Ոչ ոք լսէր սիրայորդոր մաղթոյ ձայնին .
 Նեղեալ մերժեալ և չարչարեալ վերայ երկրի
 Յետ իւր մահուան կեանք նոր առնու կեանք պաշտելի .
 Իւր նորաչէն եկեղեցւոյ ծախսեր համայն
 Հոգայ ճարել Դստրիկ տիկին Մամիկոնեան .

ՅՈՎՍԷՓ

Իրաւ Հմայեակ , Հայոց անզոյգ և անխոնջ հօր
 Տաճար շինեն տաճար օրհնից հանապազօր .
 Արժանաւոր հոգւոյ կանգնեն արժանի շէն
 Այնմ որ զՀայոց ապատներն ալ դարձոյց 'ի շէն .
 Մամիկոնեան տան նոր պարծանք տիկնոջ այդ իր
 Փութամք և մեք շինման գործոյդ մասնակցիլ .
 (Կերթան)

ՏԵՍՍՐԱՆ Զ.

ՄԵՍՐՈՎՊ, ՎԱՐԴԱՆ, ԵՒ ԵՐԵՄԻԱՍ

ՄԵՍՐՈՎՊ

Թէ Աշտիշատ նշանաւոր որչափ պատմեմ
 Լուսաւորչոյ եկեղեցի կանգնած օրէն
 Անդ բարերար մեծն Ներսէս կաղմեց ժողով
 Ամեն կարգի մարդկանց հնարեց կանոն լիով .
 Այս սինոդիս ներկայ իշխանք շատ քահանայք
 Ուր նախագահ բազմէր Ներսէս արքայն Արշակ ,
 Երկու անգամ Սահակ Պարթեւ հոս գումարեց
 ԶՀայաստանի կրօնականներ մեծ ու պղտիկ
 Նախկին նստին նորեց զգրոց թարգմանութիւն
 Եւ երկրորդին հերքեց զհերձուած մամեստացոյն .
 Երեւելի ականաւոր սա է քաղաք
 Թէ 'ի նախնումն և այժմ' տօնիւք բազմատեսակ ,
 Զուխտակ տաճար կանգնած տեսնամք երկնասարաս
 Վանք մեծաշէն ուր ուխտաւոր ալ անպակաս .
 Ահա այսպէս պատիւն և փառք հօր Սահակայ
 Միայն բարւոյն երթալ լըուղի յորդոր կարդայ .

ՎԱՐԴԱՆ

Այո՛ , հայր սուրբ գիտնայ աշխարհ թող ամենայն
 Որ մարդկութեան բարերարի զինչ փառք արժան
 Եւ զինչ պատիւ պահէ Աստուած վարձահատոյց
 Անմահացնէ յիշատակօք մեծակառոյց .

ՄԵՍՐՈՎՊ

Այս բազմածախ բայց շինութիւն յիշատակայ
 Մեծաւ մասամբ զարմիդ մեծի արդիւնք շնորհաց .
 Քանի յիշի Աշտիշատու Հայրապետ
 Մամիկոնեան անմահ անունն գովի իւր հետ .
 Տէր օրհնեսցէ , սպարապետ , զամեն ձեր ցեղ
 Բազմանալով դուք բազմասջիք որպէս զաստեղ ,
 Իշխանութիւն տոհմիդ ծագկեալ 'ի Հայս հանուրս

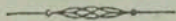
Ձայն քաջութեան ձեր ընթացի 'ի յընդհանուրս
Քանի հզօր Արածանոյ ալիք գլէ
Տուրուբերան ձեր աշխարհին Տէր հողն օրհնէ :

ԵՐԵՄԻԱՍ

Որչափ գովում զհամեստուհի Դատրիկ տիկին
Մերժեց վրայէն որ ոսկի զարդ շոր թանկագին ,
Զխնայեց սիրուեց որ մեծ լինի նաւակատիս
Հօր յուղարկման բան չպակսէ սուրբ տաճարիս .
Կանանց դասուն կին ժրագլուխ շուշան ծաղկի նման փայլէ
Կամ վարդ վառվառ առաւօտու աստուածային սիրով շողէ .
Մամիկոնեան զարմին տեսնայ դքաջ քաջ թոռներ
Ելին ծաղկին նշան նշի իւր որդիներ :

ՄԵՍՐՈՎՊ

Եւ օրհնեսցէ Տէր Սարաթ զաղդ մեր համայն ,
Զիշխանս և զարս որք գործակից վանուցս շինման
Բանիւ գործով և որ արդեամբ նա մասնակից
Երկնից փառաց և ընդ սրբոց ժառանգակից .
Իսկ այժմ իմ հոգս մայր աթոռոյն տանել խնամ ,
Մինչեւ երկինք տայ հովուապետ մեզ բարեջան
Երթամ ջանամ որ գաւազան իշխանութեան
Անխախտ կայցէ 'ի մէջ ազգիս և անասան .
(Մեարդիւյ կերթոյ)

ՏԵՍՍՐԱՆ Է.

ՎԱՐԴԱՆ, ՀՄԱՅԵԱԿ, ԵՒ ՀԱՄԱԶԱՍԳԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆ

Կը տեսնե՞ս , Հմայեակ , որչափ շքեղ շէնք տաճարիս
Դիրք գեղեցիկ կազմ հոյակապ վեամ յարկիս
Կայսերապերճ սլալատներէ դա փառացի ,
Բարձրապարիսպ , երկնասարաս , հիանալի .
Աթէնս , Հռոմ , մեծ ու հզօր փարթամ յաղգէ
Այսքան պայծառ տեսնուեցա՞ն կաթուղիկէ .

վէմք սրբատաշ սիւնք կրանիթեայ փայլուն մարմար
Պատկեր բազում ախպք հրեշտակաց գոյն գոյն նկար
Սուրբ սեղանի վերան ճոխոյ ոսկի արծաթ
Խաչ սաղաւարտ շատ զարգարանք սպասք առատ .
Աստեղց նման լուրջ կանթեղներ ջահեն լուսեն
Եկեղեցւոյ զարդ ու փառաց մեծ փայլ ձգեն .
Երբ վեր նայեմ իւր սրբափայլ վեհ խորանին
Ահեղակերպ Աստուածընկալ սուրբ սեղանին .
Այն բարձրութիւն յոր իմ նայուածք խորասուզի ,
Անուշահոտ խունկ ու կնդրուկ որ անդ ծխի .
Զեփիւռ մեղմիկ թեթեւ թեւով երբեմն սուլէ
կամ արեւու ջինջ ճառագայթ ոսկեշողէ
Այն մշտավառ արծաթ կանթեղ որ փալփլէ
Եթեր զուարթ այն հանդարտ օդ թաղաւորէ
Այն լռութիւն խորհրդաւոր որ անդ տիրէ
Զիմ գրաւեն սիրտ ու հոգի և բոլոր ուշ
Աչք 'ի յերկինս ծունր 'ի գետնի մնամ ապուշ .
Երկնից սիրով լցուի հոգիս իմ միտ խնդայ
Գոչեմ՝ սուրբ ես Տէր քաղցր ու հզոր գերակայ .
Յափշտակեալ երթամ զրկեմ զհօր դամբան ,
Թացեմ , ասեմ , հայր զիս տեսոյդ արա՛ արժան
Կեանքս ինձ լեղի . անուշ սիօն , մեծ փառք երկնից
Անդ հանգիստ անդ կեանք անդ լոյս օր յաւիտենից .

ՀՄԱՅԵԱԿ

Եւ զայս ձայներն զոր մեք լսեմք զօր ու գիշեր
Զայն օրհնութեանց զոր ձգեն աստ պաշտօնեաներ .
Թուի ինձ թէ յերկրէ յերկինս ես ամբառնամ .
Զհոգեղինաց լսեմ քնար սաղմոսարան
Հրճուի հոգիս երբ իմանամ զՍահակ անուն
Ոյր երգ ասի ալէլուաց հետ և օրհնութիւն .
Լուսի փառաց , կենաց անմահ , աստ և անդ Տէր
Այն որ հովիւ խոնարհ ու հեզ անձնանուէր .

ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

Զարմանքն այս է որչափ շուտ շէնն 'ի գլուխ գնաց
Եւ վանք լցաւ հաղուստ թուով վանականաց .

Փառք Մեսրոպայ անխնայ ջանից այսքան բարեաց
նա յորգորող և գործակից արանց լաւաց .

Հովիւ բազում ծառայ արուոր շատ պաշտօնեայ
Այգոյն լուսով որ գործի յարտ , յաղօթս երթայ .
Եսչանց հօտից անթիւ երամ ելնեն մանեն ,
Ինչից , կահուց , մթերք գործիք վանքին ամեն .
Կարծես թէ սա բաղմագարեան ճիս բնակութիւն
Հայր Աբրահամ նահապետին կամ օրհնած տուն .
Ո՞վ էր տեսել քիչ աւուր մէջ՞ մի շէն կանգուն
Սապէս մի շէն բռնէ գեղի մը որ զգրութիւն .
Քարքէ լերան ներքեւ՝ հանդէպ տօրոտն ամբառնայ ,
Ինք սարաբարձ գեղեցկագիր բլրի վերայ .

Սուրբ Գրիգորի ցուրտ աղբերակն է իւր ջրտու ,
Ալեւոր հօրն հացուտ պուրակ փայտ ծախսելու .
Տես սար ու ձոր իրեն հողան սնունդ կենաց ,
Թող զարտ ու հերկ զհաս գեղից և քաղաքաց .
Չիք տնանկութիւն ամենայն ինչ , անդ անպակաս
Անտէրն աղքատ հիւր կերակրի զօր հանապաղ .
Պարծանքն մի մեծ , աստ վարժարան լցեալ մանկտեօք
Կամ թանգարան բաղմայեղու շատ գրենեօք .
Անխտաբար ուսնի մանկտին որք գեղացի
Կրթիլ կազմիլ արի արանց արժան որդի .
Կարգ ու կանոն աստ ամեն տեղ իշխէ տիրէ
Չիք մեծ պզտիկ . եղբայրութիւն թագաւորէ :

ՎԱՐԿԱՆ

Նա հաստատեց հայրն Մեսրոպ պ օրէն մշանջեան
Տարուէ տարի աշխարհախումբ տօն անխափան .
Հանդէս առնել յիշատակաւ սուրբ Սահակայ ,
Երգել , պատուել , օրհնել զհայոց հայրն անմահ .
Ալ ի՞նչ պակաս . բարերարին տաճար կանգնել
Առ յիշատակ մեծակառոյց վանք պատրաստել .
Եւ պաշտօնեայք որ զիւր անուն անմահացնեն
Իրք որ զարարս արարողին փառաւորեն .
Որ նահատակ և Աստուծոյ և Հայրենեաց ,
Օ՛ն և մեք որդիք միշտ հետեւողք նորա բարեաց :

Ա.Ռ Հ Ա.ՅԵԻ

Հիմայ Հայեր չկայ ոչ վանք ոչ տաճար ,
 Ոչ դամբարան ոչ Աշտիշատ հնավայր .
 Հողիս ելնէ՛ր ամեն բան անդ աւերակ ,
 Պարիսպ վլած վանք և տաճար հիմնատակ .
 Յետին աւուրց շինուած մատուռ մի ծածկէ ,
 Զհօր դամբան որ զիւր նշխարն ամխօլիէ .
 Զեռն ՚ի ծնօտիս ինք սուրբ Սահակ գերաշխարհ
 Նստեալ միայնիկ ողբայ , ողբայ զՀայոց աշխարհ .
 Ան այն Հայոց որ զինք ձգած են այնպէս
 Կոռցած զհօր իւրեանց համար ջան սիրակէզ
 Եւ անտարբեր աչօք տեսնան զյիշատակ
 Աւեր անշէն ուր հայրենեաց նահատակ ,
 Սահականոյշ , մայր վարդանայ անդ քաջին
 Այսչափ պատուէք ասէ զդամբան զհօրս և զխմ
 « Միթէ Սահակ մեծն Սահակ չէ՞ ձեզ սիրելի
 Այն որ ձեր հարց Հայոց եղաւ պաշտելի .
 Միթէ ես մայր քաջ գիւցազին վարդանայ
 Կամի՞ք մնամ այսպէս նսեմ յարակայ .
 Զսիրելի Հայոց սիօն կը մտնեմք
 Իւր Սահակայ սուրբ ոսկերաց տապանակ
 Այժմ ո՛ւր գպիրք որ զիւր անուն յիշէին ,
 Ի՛ւր տղայք ո՛ւր ծերք որ զմեր դամբան պատէին
 Ի՛ւր քահանայ եպիսկոպոս վանտական ,
 Զայնք լաեցին ս՛հ ձայնք ինչո՛ւ օրհնութեան
 Զայնք որ , Հայեր , աստ ժողովին ուխտաւոր
 Ուխտ ուր գային յերկրէ ազդէ հեռաւոր .
 Միթէ պակսե՞ց արժէք գործած հօր բարւոյն
 Միթէ դադրե՞ց կամ իւր հրաշից զօրութիւն
 Զե՞ որ դեռ շատ խեղճ հայերուն է նա ուխտ

Չէ՞ անպակաս քաղէ զբարտօսը հարց պանդուխտ .
Չէ՞ կին և հարս դիմեն առ նա և կուսան
Եւր ու տղայ երխտասարդ պատուական .
Գիմեն առ նա և կատարեն կերպ կերպ տօն
Տօն որ նշխար են հին տօնից հանրածօն
Հանն՞նք Հայեր սուրբ Սահակայ սուգ սրտէն
Հերիք թափէ տաք տաք արցունք իւր աչերէն .
Թիմուրլէնկայ թէ ձեռք քանդեց զայդ մեծ տուն
Հայոց ձեռամբ միթէ չկարէ կալ կանգուն ,
Տամք ձեռք ձեռաց , լինիմք մէկ միտ մէկ ընկեր ,
Լուսաւորչայ անուան մատաղ , սուրբ Սահակայ կեանք
մեր նուէր

Եինն՞ք Մշոյ Հայրապետին վանք վլած
Սակ՞նք լինի թող վանք սրբոց հիւանդաց .
Գրենք ճակտին թէ աստ Սահակ սնուցանէ
Չանհայր հայեր հիւանդաց հայր հասցընէ ” :

ՍԱՆԻԿՆ ՀԱՅՈՑ

